

LISTOPAD 2021.
GODINA XIX

GLASILO HRVATSKOG KULTURNOG DRUŠTVA U MARIBORU BROJ: 37

CROATA

PARTIZANSKA 12, 2000 MARIBOR / www.hkdm.si

MARIBOR 2021

9. SABOR HRVATSKE KULTURE U SLOVENIJI

HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO MARIBOR

	RIJEČ UREDNICE
03	Gordana Štrković-Tomaško: NOVO NORMALNO
	HRVATI U SLOVENIJI
04	Đanino Kutnjak: PREDSTAVLJANJE SKULPTURE LJUDEVITA GAJA
08	IZRADA SPOMENIKA
09	Koralja Čeh: MARIJAN MIRT AUTOR SPOMENIKA
	HKDM
10	Marijan Mirt: »SLAĐANA U PARIZU«
12	Koraljka Čeh: DANI NHRVATSKE KULTURE U MARIBORU Marijan Mirt: IKAROV KRUG
13	Marijan Mirt: #HIPSTAMOMENTS 2.0 - IZLOŽBA FOTOGRAFIJA SAŠE HUZJAKA
14	Marijan Mirt: 7. URBANA LIKOVNA KOLONIJA MILENA LAH
15	Gordana Štrković-Tomaško: PREDSTAVLJANJE LEPOGLAVE I IZRADE LEPOGLAVSKE ČIPKE
16	Leon Tomaško: FILMSKA VEČER SVENA TOMAŠKA
17	Gordana Štrković-Tomaško: KONCERT KLAPE DALMARI
19	Slađana Matić Trstenjak: LIKOVNA SEKCIJA MILENA LAH
	HRVATI U MARIBORU
20	Sandra Dudaš: AKTIVNOSTI KULTURNOG FRUŠTVA MATICA HRVATSKA 2020 - 2021
21	Gordana Štrković-Tomaško: VZAJEMNI DAN ZAVODA 13
22	Gordana Štrković-Tomaško: PREDSTAVLJANJE KNJIGE ADE GORTAN MOKOŠ U BUJAMA
23	Gordana Štrković-Tomaško: PREDAVANJE IZ MEDICINE: - TERMOREGULACIJA U ČOVJEKA
24	Gordana Štrković-Tomaško: KAKO JE NASTALA HRVATSKA KNJIŽNICA KDMH
25	Gordana Štrković-Tomaško: SVEČANO OTVORENJE HRVATSKE KNJIŽNICE U MARIBORU
26	Koraljka Čeh: POMOĆ STRADALIMA U POTRESU NA HRVATSKOJ BANOVINI
	MARIBOR KROZ VRIJEME
27	Sven Tomaško: MARIBORSKA TRŽNICA PRIJE STOTINU GODINA
	LIJEPOM NAŠOM
28	Sanja Brumen: PRIČA O DUBRAVAČKOM TRADICIJSKOM NAKITU
30	Marko Mandir: SAM NA RIJECI
32	Koraljka Čeh: HRVATSKA KOSTAJNICA
	GOSTI
38	Valter Tonšić: MACEDON RANGES
40	Edi Andreašić: PARENZANA
	LITERARNI KUTAK
43	Gordana Štrković-Tomaško: DRAVSKA DOLINA

Uredništvo
Grafičko oblikovanje
Nakladnik

Gordana Štrković-Tomaško, Koraljka Čeh, Sandra Dudaš, Sven Tomaško
Marijan Mirt
Hrvatsko kulturno društvo u Mariboru

Časopis je tiskan uz financijsku potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i
Javnog sklada za kulturne dejavnosti Republike Slovenije

Časopis Hrvatskog kulturnog društva u Mariboru, Partizanska cesta 12, 2000 Maribor, Slovenija. E-pošta: info@hkdm.si, web: www.hkdm.si
TRR: IBAN SI56 1010 0004 4564 123 pri Banka Intesa Sanpaolo d.d.

NOVO NORMALNO

Od najranijeg djetinjstva sam promatrač. Promatram ljude oko sebe, uspoređujem ih i svrstavam u skupine: tako su oko mene podložnici, buntovnici s razlogom, buntovnici bez razloga, oni samosvjesni i oni koji stalno žive u strahu da će izgubiti neku svoju poziciju, oni altruistični i oni egoistični... A kad ih svrstam u neku moju »kutiju«, onda se otvara još puno, puno manjih kutijica. Nakraju, ostaje mi još ona dragocjena kutija u koju spremim ljude koji se osjećaju baš ugodno u svojoj koži (i kojima, iskreno, oduvijek pomalo zavidim).

U protekle dvije godine moj je posao postao puno lakši. Čitam napise što ih ljudi pišu u svojim komentarima na različitim forumima, slušam razgovore, i ljudi sami uskaču u svoje kutije razgoličeni i bez maski (iako ih sad fizički nose). Kao da je *lockdown* postao čarobni štapić koji je ljude polarizirao do te mjere da su nestale one prelijepe nijanse koje su mi promatranje i sortiranje činile toliko zanimljivim.

Sama sam duge mjesece socijalne izolacije provela ugodno. Mojoj je obitelji prijalo to što nismo neprestano negdje jurili i kasnili. Sjetili smo se društvenih igara, pošalica, ponovo su se iz ropotarnice obiteljske povijesti izvukle uspomene za koje ranije nije bilo vremena... Razgovarali smo, takmičili se tko će ljepše ispeći puricu, tko će ispeći bolji kruh. A tek slanici i krafne!... Život je ponovo postao sličan onome kojem, kao obitelj, stremimo.

A negdje van našega malenoga svijeta živjeli su drugi ljudi kojima je izolacija i život u krugu obitelji pao jako teško. Svoju su djecu tijekom školovanja u kući doživjeli na drugačiji način, učenje vlastite djece postalo je napor. Supružnici su postali oni neki grintavi nezadovoljnici. A nije bilo mogućnosti za bijeg od kuće, jer vanjski je svijet, barem privremeno, nestao. Raspalo se je puno

brakova, djeca bez gnijezda izgubila su kompas...

Promatrajući svijet oko sebe, nisam mogla ne zapitati se zašto naša obitelj nije osjetila uteg socijalne izolacije?

Vjerojatno zato što smo mi to sve već ranije proživjeli i, iako ranjeni, ipak opstali. Preselivši se u drugu državu ostali smo sami, bez važećih dokumenata, bez zdravstvenog osiguranja, bez pretplate na mobitel, bez bankovne kartice... Obespravljeni. Iako smo se preselili u neki drugi svijet u kojem je vrvjelo ljudima, osjetili smo socijalnu izolaciju. Od omiljene djevojčice, djevojke, žene, liječnice, preko noći sam postala anonimna tujka. I krenula ispočetka. Koža je vremenom očvrvnula, a nokti ogrubjeli.

I zato, što jednom *tujcu* znači *lockdown*? Zapravo ništa. *Déjà vu*. Ono neko novo normalno koje je već odavno ostarjelo.

Uvijek s vama i uz vas,
vaša Gordana Šrković-Tomaško
urednica

PREDSTAVLJANJE SKULPTURE LJUDEVITA GAJA

Piše: Đanino Kutnjak

Ideja za postavljanje spomenika značajnom Hrvat u Ljubljani krenula je iz Saveza hrvatskih društava u Sloveniji (SHDS) 2015. godine kada je novoizabrano Predsjedništvo SHDS na čelu s predsjednikom Đaninom Kutnjakom krenulo sa svježim idejama.

Podpredsjednik saveza Mijo Stanko bio je zadužen za pokretanje projekta s Gradskom općinom Ljubljana. Početna ideja je bila da se postavi spomenik Nikoli Šubiću Zrinskom na Hrvatskom trgu u Ljubljani, međutim komisija za izbor spomenika Mestne občine Ljubljana (MOL, Gradske općine Ljubljana), ima kriterije po kojima se kao potencijalne osobe kojima se podiže spomenik izuzimaju političari i vojskovođe.

Problem je nastao i sa postavljanjem spomenika na Hrvatski trg u Ljubljani jer je već i sam trg spomenik oblikovan od Jože Plečnika i na njemu se nalazi spomenik žrtvama prvog svjetskog rata.

Trebalo je pronaći adekvatnu povijesnu osobu, Hrvata koji je povezivao dva susjedna naroda.

Ideja mi se je porodila za posjete Muzeja Ljudevita Gaja u Krapini u kojem sam pročitao da se slovenski pravopis i danas zove „gajica“. Moj prijedlog je poduprla i MOL.

Uprkos velikom angažmanu Mije Stanka u četiri godine nije došlo do realizacije izbora lokacije, a time ni postavljanja spomenika.

U novom mandatu Predsjedništva Saveza 2019. godine jedan od prioriteta je bio postavljanje spomenika u Ljubljani. Delegacija SHDS je posjetila župana MOL Zorana Jankovića u srpnju 2019.g. te mu izložila dosadašnje aktivnosti u vezi postavljanja spomenika. Već istoga dana dogovoreni su i lokacija i terminski plan realizacije projekta.

Za daljnje aktivnosti ispred MOL je zadužen podžupan Aleš Čerin koji je profesionalno odradio sve potrebno za postavljanje spomenika Ljudevitu Gaju u Ljubljani.

Za izbor izrade spomenika smo uspostavili suradnju sa Gradovima Zagrebom i Krapinom jer smo razmišljali o odljevu u postojeće kalupe, no sudbina je umiješala svoje prste i omogućila nam izradu novog originalnog spomenika Ljudevitu Gaju.

U kolovozu 2019. g. održavala se je 47. kiparska kolonija u Lendavi. U razgovoru uz kavicu s Dubravkom Baungartnerom, direktorom Galerije Grad Lendava, raspitivao sam se glede postupka nabave kalupa u zagrebačkoj Gliptoteci, kad se razgovoru priključio kipar Marijan Mirt koji je završio likovnu akademiju u Zagrebu, a član je Hrvatskog kulturnog društva Maribor te se zanimao o čemu se radi i ponudio da on napravi spomenik Ljudevitu Gaju.

Mirt je skulpturu u glini izradio u likovnim ateljeu Hrvatskog kulturnog društva v Mariboru.

Od ideje do realizacije spomenika u glini prošlo je šest mjeseci. Već u ožujku 2020. g. statua je izlivena u bronci što je odradila majstorska radionica Plasztikum u Budimpešti. Otkrivanje spomenika u Ljubljani planirali smo isprva za Dan državnosti Republike Hrvatske, kasnije za listopad 2020. godine, no u oba slučaja nam se ispriječila epidemija Covid-19.

Spomenik je vrhunsko umjetničko djelo, visoko ocjenjeno u kiparskim krugovima, realizirano uz minimalna financijska sredstva te veliki volonterski angažman Marijana Mirta i Đanina Kutnjaka oko administracije, pribavljanja financijskih sredstava i prevoza osobnim automobilom na relaciji Maribor-Ljubljana- Lendava-Budimpešta i natrag.

Spomenik je financiran većinom sredstvima Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH, dok je postolje spomenika pripremila MOL koja je za njegovo postavljanje odredila ljubljanski Sjeverni gradski park. Postavio ga je Savez hrvatskih društava u Sloveniji u zajedničkom projektu s MOL i uz autorski angažman akademskog kipara iz Maribora, Marijana Mirta. Svečano otkrivanje biste Ljudevita Gaja u Ljubljani bilo je 18. listopada 2021. godine.

Bista Ljudevita Gaja u Sjevernom mestem parku Ljubljana

Otkrivanje spomenika Ljudevitu Gaju

Otkrivanje spomenika Ljudevitu Gaju

Susret povodom svečanog otkrivanja spomenika Ljudevita Gaja u Ljubljani

LJUDEVIT GAJ
1809 - 1872
HRVATSKI JEZIKOSLOVEC I IN PISATELJ
SPOMENIK JE POSTAVILA ZVEZA
HRVATSKIH DRUŠTEVA V SLOVENIJI
Autor: Marija Mirt
oktober 2020

Koraljka Čeh, Marijan Mirt, Iva Ciglar

Predsjedništvo Saveza hrvatskih društava u Sloveniji s predsjednicima RH Zoranom Milanovićem i RS Borutom Pahorom

LJUDEVIT GAJ

Ideolog slavenske uzajamnosti, hrvatska kulturna baština i politička povijest kao potvrda etničke, političke i jezične hrvatske individualnosti. Gaj je 1832. u Zagrebu okupio skupinu mladih ljudi (kojoj se od starijih pridružio grof J. Drašković), koja je počela planirati kulturno, znanstveno, prosvjetno i gospodarsko uzdizanje Hrvatske po uzoru na razvijenije europske zemlje.

Pod ilirskim imenom u širem smislu imali su program kulturnoga povezivanja južnih Slavena, a u užem smislu ujedinjavanja hrvatskih zemalja. Ideologiji je dao južnoslavenski značaj, ali je istodobno isticao etničku samostalnost Hrvata i teritorijalnu cjelokupnost Hrvatske, Slavonije i Dalmacije (Trojednice) na osnovi povijesnih municipalnih prava. Kao vođa preporodnoga pokreta (hrvatski narodni preporod) bio je poznat širom Hrvatske, ali i u slavenskim zemljama Habsburške Monarhije.

Hrvatska samostalnost u okviru zemalja krune sv. Stjepana i pripadnost južnoslavenskom etničkomu i kulturnom prostoru. U povijesti će ostati trajno zabilježena njegova uloga vođe narodnoga preporoda, kojim je započelo stvaranje moderne Hrvatske. Gajeve zasluge za hrvatski standardni jezik nisu toliko u onome što je napisao, nego više u onome što je pokrenuo. Njegov pravospis, nazvan gajica, bio je prihvaćen širom Hrvatske ali i u Sloveniji. Zaslugom Gaja i njegovih suradnika hrvatski je jezik nakon višestoljetnoga izgrađivanja kodificiran i proglašen službenim jezikom u Hrvatskom saboru 1847.

Izvor: Hrvatska enciklopedija

Ljudevit Gaj je za hrvatski narod važan kao vođa hrvatskog narodnog preporoda, kojim je započelo stvaranje moderne Hrvatske.

Isticao je etničku samostalnost Hrvata i teritorijalnu cjelovitost Hrvatske, Slavonije i Dalmacije. Zauzimao se za ideju jednog standardnog jezika, njegov pravospis gajica bio je prihvaćen širom Hrvatske ali i među Slovencima.

Zaslugom Gaja i njegovih suradnika hrvatski je jezik nakon višestoljetnoga izgrađivanja kodificiran i proglašen službenim jezikom u Hrvatskom saboru 1847.

IZRADA SPOMENIKA

Arhiv HKDM

U procesu modeliranja u glini

Izrada kalupa za ljevanje brončanog odljeva

U procesu modeliranja u glini

Patiranje brončanog odljeva

MARIJAN MIRT AUTOR SPOMENIKA

Piše: Koraljka Čeh

Rodio se je 1975. godine u Zagrebu. Maturirao je u Srednjoj školi primijenjenih umjetnosti i dizajna u Zagrebu na odjelu kiparstva. Godine 2009. diplomirao je na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu, u klasi prof. Mire Vuće i prof. Roberta Emila Tanaya. Godine 2000. preselio se u Maribor, gdje je 2003. godine postao aktivnim članom Udruge likovnih umjetnika Maribor (DLUM).

Od 2012 član je društva HKDM gdje je i osnovao likovnu sekciju Milena Lah. Društvo mu je omogućilo prostor za umjetničko stvaranje. Skoro sva produkcija njegovih radova u zadnjem desetljeću nastala je u ateljeu HKDM.

Mirt je uspješan u svojem kiparskom stvaralaštvu. Društvo likovnih umjetnika Maribor ga je nagradilo čak četiri puta. Primio je zlatnu medalju na Salonu lijepih umjetnosti (Salon de la Société Nationale des Beaux Arts 2018) u pariškom Louvreu. 2020 je nagrađen slovenskim nacionalnim priznanjem "Jakopičevo priznanje", za kvalitetno likovno stvaralaštvo.

U nastavku pogledajte nekoliko fotografija radova koji su nastali u ovoj i prošloj godini.

"Čopor" javna skulptura na Majskom salonu (Koper, Slovenija)

Model divlje svinje za javnu skulpturu

"Spontano" - mala plastika

Studija porteta Zrinjskog za javnu skulpturu

»SLAĐANA U PARIZU«

Piše: Marijan Mirt

Slađana Matić Trstenjak ove se je godine samostalno predstavila u Galeriji Abstract Project u Parizu. Zajedno je izlagala s makedonskom umjetnicom Petrom Jovanovskom. Svaka autorica je izložila po petnaest djela manjih formata u kombiniranoj tehnici. Inače, Galerija Abstract Project djeluje u sklopu poznatog pariškog salona Salon des Réalités Nouvelles (Salon nove realnosti). Salon je nastao 1939. g., tadašnji predsjednik umjetničkog odbora je bio francuski, apstraktni umjetnik Jean Arp. Salon, kao i galerija, kontinuirano povezuju apstraktnu umjetnike iz cijeloga svijeta.

Petra i Slađana već dogovaraju zajedničke izložbe za iduću godinu u Mariboru (Likovno razstavišče Vetrinjski) i u Tuzli (Galerija Kristijan Kreković, BiH).

Također će izložiti nova djela i djela koja su već bila prikazna u Parizu.

Minijatura »Žuta i crna« (komb. tehnika na platnu, 20 x 15 cm) koja je nastala prošle godine na Urbanoj koloniji Milena Lah, također je jedno od izloženih djela na izložbi »Without a title« u Parizu. Djelo se nalazi u fundusu HKDM.

»Slađana Matić Trstenjak je v novijem ustvarjalnem obdobju nekoliko spremenila svoj prepoznavni osebni slog, ki je postal še bolj abstrakten, poudarjajoč njeno ekspresivno oblikovno in barvno izraznost, pri čemer se je osredotočila na samo bistvo svoje umetniške izpovedi, to pa je glorifikacija narave in nasploh življenja, ki je večni zmagovalec nad smrtjo. Na slikovno površino je po novem pričela vključevati tudi samostojne akvarele z nenavadnimi krožnimi oblikami, poleg njenih značilnih kolažev iz trganih papirnih lističev, ki so pogosto enostavno enobarvno poslikani ali pa »počečkani« z abstraktnimi gestualnimi linijami. Nekoliko redkeje uporablja v novijem času tudi tekstilne aplikacije s cvetličnimi vzorci. Pravzaprav so te cvetlice trenutno edini rastlinski simboli na njenih abstraktnih krajinskih upodobitvah, upoštevajoč da so bila v prejšnji fazi navzoča tudi stilizirana drevesa, gozdovi, polja, celo hiške ipd. Sedaj se vse dogaja skoraj izključno med nebom, vodo in zemljo, simbolizirajoč duhovno oziroma transcendentno stvarnost z dodatnimi barvnimi poudarki rožnatih in modrih odtenkov. Voda lije iz oblakov sprva kot dežne kaplje, ki se nato izliva v hudournike in večje reke, za katere se zdi, da hočejo odplakniti vso zemeljsko duševno in duhovno umazanijo. Zanimivo je, da se nekoč pogosto navzoče črne partije sedaj pojavljajo le izjemoma, kot oddaljeni spomini na vso vojno opustošenje, ki ga je doživela v svojem rojstnem kraju, ko je bila še otrok. Običajno pa Slađanine krajine kar žarijo v svetlih barvnih odtenkih, kot da bi šlo za planet malodane brez sončnega zahoda. Očitno je najnovejši likovni cikel Slađane Matić Trstenjak nabit s čustvi, spomini in optimizmom, kot jih lahko ustvari samo otrok v svoji domišljiji.« (iz kataloga »Without a title«, Galerija Abstract Project, Pariz, 7. – 17. 7. 2021.)

Mario Berdič Codella

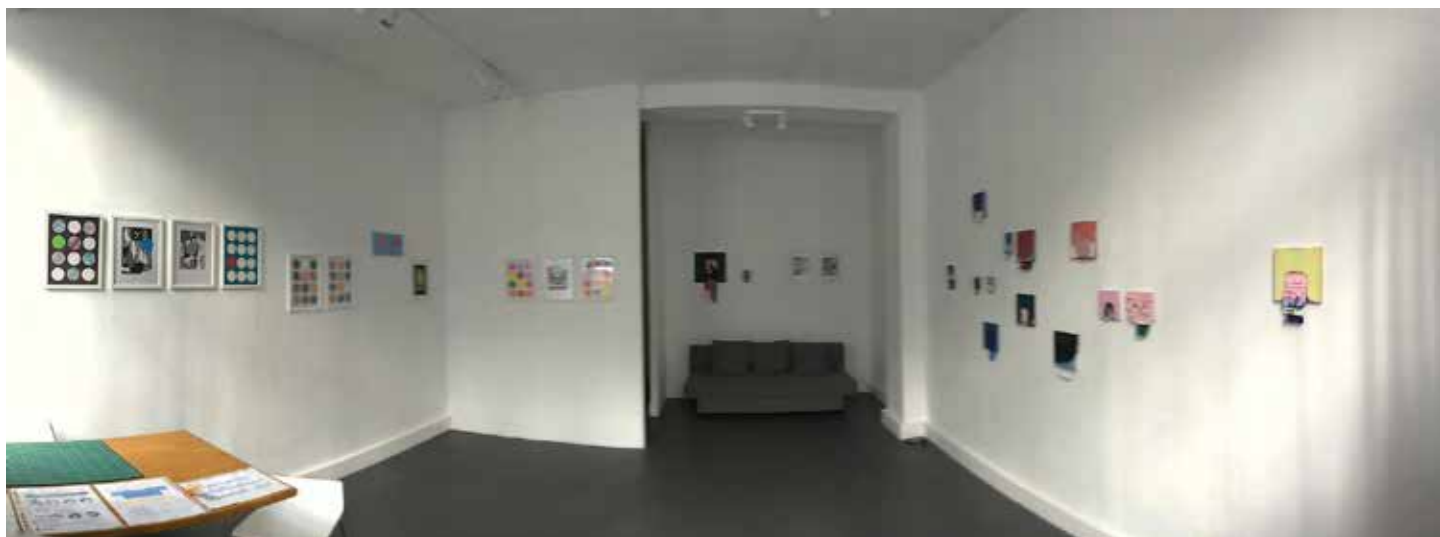
Le discours visuel est le produit d'une exploration abstraite, différente seulement dans le choix des différentes techniques et des éléments de la construction des couleurs, mais c'est un langage qui parle avec le système de base des signes, des lignes, des points, c'est-à-dire des plans, de la morphologie des couleurs et des textures.

Les peintures de ces deux auteurs visent la pureté et l'universalité du langage visuel.

Visual speech is the product of abstract exploration, which differs only in the choice of techniques and the structural elements of the paintings, but it is a language which speaks using the basic system of signs, lines, dots, i.e. planes, morphology of colours and textures.

The paintings of these two authors aim at purity and universality in the visual language.

U galeriji lijevo se nalaze djela Petre Jovanovske, a desno Slađane Matić Trstenjak.

DANI HRVATSKE KULTURE U MARIBORU, 1.9. do 1. 10. 2020

Piše: Koraljka Čeh

- 1. - 15. 9. / IKARJEV KROG**
Razstava izbranih likovnih del ustvarjenih na urbanih likovnih kolonijah Milena Lah (2014 - 2019).
Razstava je odprta vsak delovnik od 9. do 15. ure v razstavišču Vetrinjski.
- 16. - 30. 9. / #hipstamoments 2.0**
Razstava fotografij - Saša Huzjak.
Razstava je odprta vsak delovnik od 9. do 15. ure v razstavišču Vetrinjski.
- 22. - 26. 9. / 7. urbana likovna kolonija Milena Lah**
Likovno ustvarjanje umetnikov v Mariborskem mestnem jedru.
- 26. - 30. 9. / Razstava likovnih del ustvarjenih na 7. likovni koloniji Milena Lah**
Predstavitel nastalih del v soboto, 26. 9., ob 17. uri v razstavišču Vetrinjski.
- 29. 9. / Predstavitel ustvarjanja in ogled Lepoglavške čipke**
Ob 18. uri v Vetrinjskem dvoranu.
- 30. 9. / Filmski večer na katerem bomo predstavili ustvarjanje mladega režiserja Svena Tomažiča.**
Ob 18. uri v Vetrinjskem dvoranu.
- 1. 10. / Ljudevit Gaj - predstavitev skulpture / predstavitev časopisa Croata**
Predstavitel spomenika, ki ga bo Zveza hrvaških društev Slovenije letos postavila v Ljubljani.
Ob 18. uri v razstavišču Hrvatskega kulturnega društva v Mariboru, Partizanska 12/II.
- 1. 10. / Koncert klape DALMARI**
Ob 20. uri v cerkvi svetega Alojzija (Glavni trg, Maribor).

Zaradi nameni NCC prosimo, da obsej posamezne predstave najprej izkoristite na e-naslovu info@hkdm.si, vsaj dva dni pred dogodkom.

U nezahvalnim vremenima pandemije Corona virusa, entuzijasti Hrvatskog kulturnog društva Maribor (HKDM) poželjeli su Mariborčanima pokazati bogatstvo koje naš narod nosi u sebi i s kojim se želimo pohvaliti svojim susjedima. Pripremili smo mnoštvo događaja koji su se odvijali u rujnu 2020. Neki su događaji zbog gostiju iz Hrvatske i komplikacija u svezi s Covidom bili odgođeni u zadnji tren, no nismo se smeli i ubrzo smo našli zamjenu. Onim rijetkim gostima koji su zbog ograničenja ipak uspjeli pohoditi naše priredbe prikazali smo raznovrsnost stvaranja unutar Hrvatskog kulturnog društva u Mariboru i njenih sekcija te Kulturnog društva Matica Hrvatska Maribor.

IKAROV KRUG (1.9. – 15.9.2020)

Piše: Marijan Mirt

Unutar našeg društva već punih sedam godina aktivno djeluje Likovna sekcija Milena Lah. Njihove vođe i aktivisti su akademski kipar Marijan Mirt i akademska slikarica Slađana Matić Trstenjak. Od 1.9. - 15.9.2020 je u Izložbenom prostoru Vetrinjskog dvora bila organizirana izložba umjetničkih ostvarenja nastalih od 2014. do 2019. godine. Na njoj se je moglo vidjeti klasični izraz kao i različite suvremene umjetničke pristupe kroz video, fotografiju, sliku itd., moglo se je pogledati od 1. do 15. rujna 2020. godine u Izložbenom prostoru Vetrinjskog doma u Mariboru. Tijekom izložbe posjetitelji su se mogli i osobno upoznati s voditeljima Likovne sekcije HKDM.

1. - 15. 9. 2020

Razstavišče Vetrinjski
Vetrinjska ulica 30, Maribor

HIPSTAMOMENTS 2.0 IZLOŽBA FOTOGRAFIJA SAŠE HUZZJAKA (16.9. - 30.9.2020)

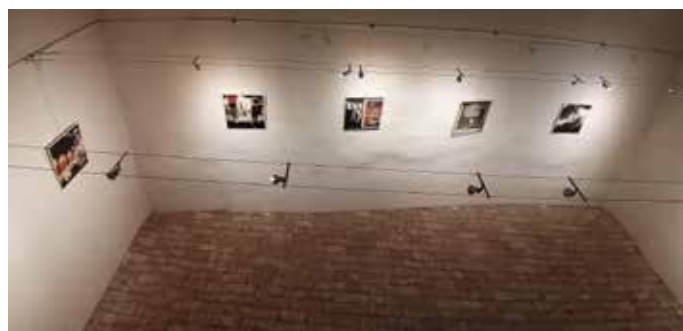
Piše: Marijan Mirt

Ulična fotografija je sirov odraz svakidašnjeg života i društva oko nas. Često ironična, u nama ili budi različite osjećaje ili, nam, jednostavno, daje uvid na vrijeme u kojem živimo.

Najbolje Huzjakove ulične fotografije su one koje su i najjednostavnije. Ulični fotograf djeluje kao kipar. Umanjuje značaj stvarnosti dodajući joj kompozicijsku ljepotu s dozom humora.

Ime mobilne aplikacije kojom Huzjak hvata motive je Hipstamatic. Po njoj je izložba i dobila ime. Fotografiranje pametnim telefonom telefon mijenja u oruđe stvaralaštava, zajedništva i kulture.

Na izložbi, koja je trajala od 16.9. - 30.9.2020. godine u Izložbenom prostoru Vetrinjskog dvora u Mariboru, bilo prikazano 12 »odlučujućih trenutaka« u kojima ti se čini da se sve, jednostavno, posloži pred tvoj objektiv i moli da pritisneš okidač. To su slučajni susreti ili novosti koje odjednom zamijetiš. Takve urbane fotografije promatraču služe kao prozori prema nekim novim obzorima.

SAŠA HUZZJAK

Saša Huzjak rođen je 1977. g. u Koprivnici. Završio je studij informatike na Fakultetu za organizaciju i informatiku u Varaždinu. Bavi se internetskim i grafičkim oblikovanjem, programiranjem i fotografiranjem. Od 2005. g. živi i djeluje u Mariboru. Kroz svoj rad postao je poznat kao glazbeni i plesni fotograf, tako je fotografirao Parni valjak, Perpetuum Jazzile, Leibach, Koala Voice, Festival Lent, Plesnu izbu Maribor i dr. Bio je i službeni fotograf na snimanju filmova »Eva« režiserke Tijane Zinajić (Ljubljana, 2019) i »Ustav Republike Hrvatske«, režisera Rajka Grlića (Zagreb, 2015).

7. URBANA LIKOVNA KOLONIJA MILENA LAH (22.9. - 26.9.2020)

Piše: Marijan Mirt

Između 22.9. i 26.9.2020. godine organiziran je sedmi po redu projekt Urbana likovna kolonija Milena Lah. Odvijao se je u urbanom okruženju, točnije u dvorištu Vetrinjskog dvora u Mariboru. U koloniji su učestvovali kako profesionalni umjetnici, tako i ljubitelji likovnih umjetnosti.

Izložbu umjetničkih radova nastalih na likovnoj koloniji moglo se je pogledati od 26.9. do 30.9.2020. godine u Izložbenom prostoru Vetrinjskog dvorca u Mariboru.

<p>SARA CEH</p> <p>Opisni tekst o umjetnici Sara Ceh, uključujući informacije o njenim radovima i stilu.</p> 	<p>IRENA GAJSER</p> <p>Opisni tekst o umjetnici Irena Gajser, uključujući informacije o njenim radovima i stilu.</p> 	<p>SAŠA HUZJAK</p> <p>Opisni tekst o umjetniku Saša Huzjak, uključujući informacije o njegovim radovima i stilu.</p> 	<p>SLADANA MATIĆ TRSTENJAK</p> <p>Opisni tekst o umjetnici Sladana Matić Trstenjak, uključujući informacije o njenim radovima i stilu.</p> 	<p>MARIJAN MIRT</p> <p>Opisni tekst o umjetniku Marijan Mirt, uključujući informacije o njegovim radovima i stilu.</p> 	<p>MARIJŠA STIBELJ</p> <p>Opisni tekst o umjetnici Marijša Stibelj, uključujući informacije o njenim radovima i stilu.</p>
---	---	---	--	---	---

PREDSTAVLJANJE LEPOGLAVE I IZRADE LEPOGLAVSKE ČIPKE

Piše: Gordana Štrković-Tomaško

Prvobitni plan predstavljanja izrade lepoglavске čipke »u živo«, predviđeno 29. rujna 2020 u Vetrinjskom dvoru u Mariboru, morali smo napustiti. Pandemija Covid-19 i epidemiološke situacije u našem kraju i u bivšoj domovini nisu dozvolile okupljanje većeg broja ljudi. No, dobre čipkarice iz Lepoglave pomogle su nam poslavši nam propagandni film o prelijepoj Lepoglavi i tamošnjoj čipki. I tako smo, umjesto predstavljanja čipke u živo, odgledali film, podružili se, i zadivljeni uradcima prevrijednih ruku lepoglavskih čipkarica, odlučili da ćemo ih prvom mogućom prilikom dovesti u Maribor.

Značajke lepoglavске čipke:

tehnika izrade: čipka na batiće;

način izrade: pomoću okruglog tvrdog podloška i parnog broja drvenih batića (dedek i bateki), preko nacrtanog predloška, preplitano na način koji reljefno ističe konture pojedinog motiva čija površina je uvijek izrađena u kombinaciji gustog i rijetkog pletiva;

materijal: laneni konac, pamučni konac u bijeloj i bež boji (oznake debljine od 100 do 200) ornamentika: geometrijski i stilizirani cvjetni i životinjski motivi;

najčešći motivi: stazica, pužić, frkač, kiflek, tulipan, ruža, makova ruža, jaglac, ružin list, hrastov list, cvjetić, cvjetić s peteljkom i listom, cvjetić s listićem, bršljan, žir, grozdek, loza, djetelina, purek, lav, leptir, ptica, orao

podloga i ispuna: mrežica- dretvica, mrežica s petljicom-nameknjenadretvica, paučina, sače, sače s listićima, šahovnica, slovo k, kosa mrežica

proizvodi: tabletići- podlošci okruglog, ovalnog i pravokutnog oblika različitih veličina.

Lepoglavska čipka

Lepoglavska je čipka svoj pravi procvat doživjela s kraja 19. stoljeća i u prvoj polovici 20. stoljeća zahvaljujući **Zlati pl. Šufflay** koja prva organizira izradu čipaka i oplemenjuje ih narodnim ornamentom, a iznimno uspješno njezin rad nastavlja Danica Brossler poslije 1. svjetskog rata. Preko vladinih institucija potiče proizvodnju i u tu svrhu otvara tečajeve, radionice i školu čipkarstva. U tom vremenskom razdoblju vještina izrade čipke postaje stalan izvor dodatne zarade, jer se čipka prodavala na sajmovima, izložbama, Zagrebačkom zboru /velesajmu/ i diljem zapadne Europe.

Lepoglavska čipka osvaja i odličja na svjetskim izložbama: 1937. u Parizu zlatnu i brončanu 1939. u Berlinu. To razdoblje je doba najvećeg procvata **lepoglavskog čipkarstva**.

Zbog rata škola prestaje s radom, no mnoge čipkarice nastavljaju "rediti" čipku, pa se čipkarska tradicija ne prekida. U novije vrijeme čipkarstvo se ponovo gospodarski osmišljava, organizira i nudi kao jedinstven, izvorni, hrvatski proizvod na domaćem i stranom tržištu.

Poticaj su dakako međunarodni čipkarski festivali koji se održavaju od 1997. godine s redovitim znanstvenim skupovima, izdavanjem zbornika radova iz hrvatskih i europskih čipkarskih centara.

Nakon više od 70 godina ponovno u Lepoglavi djeluje **Srednja čipkarska škola** zahvaljujući Gradu koji u tome vidi mogućnost rada i zarade, što je prihvaćeno i od strane Varaždinske županije te Ministarstva obrta, malog i srednjeg poduzetništva.

(Zadruga lepoglavске čipke)

FILMSKA VEČER SVENA TOMAŠKA, 30.9.2021

Piše: Leon Tomaško

U ranim popodnevnim satima 30. rujna 2021. godine, sakupili smo se u Vetrinjskom dvoru na filmskoj večeri na kojoj nam se svojim djelima predstavio Sven Tomaško, voditelj Dramske i filmske sekcije Kulturnog društva Matica hrvatska Maribor.

Nakon pozdravnih riječi koje su nam uputile predsjednica Hrvatskog kulturnog društva Maribor i Kulturnog društva Matica hrvatska Maribor, mladi režiser nam je predstavio filmove koje ćemo gledati.

Program:

1. audio-skeč emitiran na podcastu Dekameron 2020: Soba broj pet (horor, 2018);

2. kratki film snimljen za Malu delavnicu groze (Malu radionicu strave) na Grossmanovom festivalu 2020 u Ljutomeru: Odras (horor, 2020);

3. kratki film snimljen za takmičenje Muvit 6x60 2020: Dvojna penetracija (kriminalistički, 2020);

4. glazbeni spot uz pjesmu skupine Trmasti Primož & Njegova Mafija: Avtobus na šus (2020);

Večer smo zaključili prezentacijom vinarija sjeverozapadne Istre. Pomoću reklamnih video spotova prošetali smo se prelijepom Bujštinom, upoznali njene vinare i, na kraju, kušali vrhunska vina Vinarije Kabola iz Momjana, Vinarije Kozlovič iz Momjan, Vinarije Cattunar iz Nove vasi i Vinarije Franković iz Buja.

Uz neobavezno čavrljanje, prigriske i dobro vino ponovno smo na tren ispleli mrežu toplih međuljudskih odnosa.

SVEN TOMAŠKO

Rođen je 1989. godine u Kopru. Osnovnu školu završio je u Bujama, a gimnaziju u Mariboru. Diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Ljubljani. Trenutno je apsolvent na magistarskom studiju Komparativne književnosti i talijanskog jezika na istom fakultetu. Od 2018. godine se bavi snimanjem radio drama, video spotova za glazbene skupine, a zadnje dvije godine i snimanjem kratkih igranih filmova.

Od dosadašnjih dostignuća ističu se nagradu za najbolju montažu na festivalu amaterskog igranog filma FLIF 2000 u Trziču i nominacija za najbolji akcijski film na festivalu Trash u Varaždinu 2021. godine.

PREDSTAVLJANJE SKULPTURE LJUDEVITA GAJA, 1.10.2020

LJUDEVIT GAJ

Predstave kiparske študije avtorja Marijana Mirta

1. 10. 2020 ob 18. uri
Razstavišče HKDM
Partizanska 12, Maribor

KOCERT KLAPE DALMARI, 1.10.2020

Piše: Gordana Štrković-Tomaško

Dane hrvatske kulture u Mariboru zaključili smo koncertom klape Dalmari 1. listopada 2020 u 20 sati. Kao i uvijek, baršunasti glasovi pjevača prelijevali su se prostorom i milovali nam čula toplim zagrljajima sunca, krikovima galebova, šumorenjem mora i pjevom zrikavaca pod mirisnim borovima. Zagrijanih srdaca i prepuni ponosa na melodije koje su dio našeg nacionalnog identiteta, otišli smo kućama ponosni na svoj narod i svoje bistvo te zahvalni Dalmarima za to iskustvo.

ČESTITKE I ZAHVALA AKTIVNIM ČLANOVIMA HRVATSKE ZAJEDNICE U MARIBORU

Tijekom rujna 2020. g. je hrvatska zajednica u Mariboru s mnogobrojnim slovenskim prijateljima, usprkos ograničenjima, koja su bila uvedena zbog epidemije, mogla uživati u nizu kulturnih događaja u okviru Dnevo hrvatske kulture (Dani hrvatske kulture) i 30. godišnjice djelovanja Hrvatskog kulturnog društva u Mariboru (HKDM), koji su završili koncertom klape Dalmari 1. listopada u hrvatskoj crkvi sv. Alojzija na obnovljenom Glavnom trgu.

Konzulat RH u Mariboru čestita Hrvatskom kulturnom društvu 30.godišnjicu djelovanja, a posebice likovnoj sekciji i Kulturnom društvu Matice hrvatske na odlično organiziranim Danima hrvatske kulture u vrijeme 1.9. - 1.10.2020.

Konzulat RH se zahvaljuje svim osobama, koje su nesebično sudjelovale svojim radom i doprinosom u dobro izvedenim programima i u radu društva u proteklih 30. godina. Zahvalu Konzulat upućuje posebno predsjednici Hrvatskog kulturnog društva Koraljki Čeh, prof., predsjednici Kulturnog društva Matica hrvatska, Sandri Dudaš mag, iuris, mag. Marku Mandir, voditelju klape Dalmari, Slađani Matić Trstenjak, likovnoj umjetnici, mag.sc.Gordani Štrković-Tomaško. dr. med, spec., Svenu Tomaško, filmskom režiseru i producentu, Dunji Bezjak, prof. i mnogim drugim, koji su neumorno radili na ostvarivanju zasnovanog programa.

Ponosni smo na uspjehe voditelja likovne sekcije Marijana Mirta, dobitnika niza nagrada i priznanja, kao što su to npr. zlatna medalja za kiparstvo na Salonu des Beaux Arts du Carrousel u Parizu i Jakopičevo priznanje Slovenije na području likovne vizualne umjetnosti. Gospodin Mirt je izradio i bistu Ljudevita Gaja, koja će biti postavljena kroz nekoliko dana u Ljubljani. Bista je bila predstavljena na susretu Hrvata na zaključku spomenutih kulturnih događaja 1.10.2020 u prostorijama HKDM.

Povodom 30. obljetnice djelovanja HKDM izdan je i, vrlo bogat sadržajem, časopis »Croata« s nizom interesantnih članaka o djelovanju društva i osoba, koje su zadužile hrvatsku zajednicu svojim radom i doprinosom očuvanju hrvatske kulture i jezika u Mariboru.

Hrvatsko kulturno društvo u Mariboru je prvo hrvatsko društvo u Sloveniji, osnovano 16.12.1990 (nekoliko dana prije plebiscita 23.12.1990. g.) da bi se Hrvati potakli na organizirano glasovanje za samostalnost Slovenije.

Konzulat RH u Mariboru, počasni konzul prof. dr. Šime Ivanjko, 4.10.2020

S DANA HRVATSKE KULTURE (MARIBOR, RUJAN 2020)

Upoznavanje s vinarijama Bujštine (Filmska večer Svena Tomaška)

Večer: Marjan Mirt, Koraljka Čeh i Danino Kutnjak pred bustom Ljudevita Gaja

Sladana Matic Trstenjak (7. Urbana likovna kolonije Milena Lah, 2020)

Režirao Sven Tomaško (Soba broj 5, Odras, Dvojna penetracija, Avtobus na šus)

LIKOVNA SEKCIJA MILENA LAH

Piše: Slađana Matić Trstenjak

8. URBANA LIKOVNA KOLONIJA MILENA LAH (18.9.-23.9.2021)

Između 18.9. i 23.9. 2021. godine organizirana je osma Urbana likovna kolonija Milena Lah. Sudjelovalo je pet autora. Stvarali smo u gradskoj jezgri te po završetku kolonije izložili radove u galerijskom prostoru HKDM.

Istaknute aktivnosti članova likovne sekcije u proteklih godinu dana

- Sudjelovanje na Majskom salonu u organizaciji ZDSLU (Slađana Matić Trstenjak i Marijan Mirt)
- Nagrajenci DLUM 2019 (Slađana Matić Trstenjak i Marijan Mirt)
- Samostalna izložba CONTINUUM u organizaciji UKM (Slađana Matić Trstenjak)
- Žepački Umjetnici (Slađana Matić Trstenjak)

AKTIVNOSTI KULTURNOG DRUŠTVA MATICA HRVATSKA 2020 – 2021

Piše: Sandra Dudaš, predsjednica KDMH Maribor

Kulturno društvo Matica hrvatska (KDMH) danas broji oko 20-ak aktivnih članova što je rezultat višegodišnje stagnacije. Godine 2019. dolazi do zamjene predsjedništva, a time i ponovne aktivacije društva.

Iako je KDMH i prijašnjih godina sudjelovalo u brojnim projektima zajedno s Hrvatskim kulturnim društvom Maribor, od 2019. g. pokreće brojne vlastite projekte. Svi su sufinancirani sredstvima Središnjeg ureda za Hrvate izvan RH. Naime, kao društvo se uspješno prijavljujemo na brojne natječeaje.

Tijekom 2020. godine KDMH uspješno je realiziralo više projekata što nam je dalo podstrijek za nova dostignuća. Tako smo 2021. godine nastavili s jednakom energijom i željom za promicanjem hrvatske kulture u Sloveniji.

Dana 21.6.2021.g. održan je susret ogranaka Matice hrvatske Maribor i Buje u Bujama, a istovremeno je prezentirana knjiga „Četiri svinje i bolestan muž“ Ade Gortan Mokoš.

U srpnju je održano predavanje iz medicine na temu termoregulacije u čovjeka.

Ponosni smo što se nastavila suradnja sa Zavodom 13 i njihovim Vzájemnim danom. Organizirali smo humanitarnu akciju sakupljanja donacija za dodatne terapije djece s posebnim potrebama. Igračke koje nismo prodali, darovali smo Dnevnom centru zavoda Dornava u Mariboru.

Kao najvažniji projekt bismo izdvojili opremanje i svečano otvaranje knjižnice u prostorima HKDM-a.

U BLISKOJ BUDUĆNOSTI PLANIRAMO SLJEDEĆE AKTIVNOSTI:

- Dan Ivane Brlić Mažuranić
- Snimanje dokumentarnog filma »Hrvati u Mariboru«
- Projekt Mladi za mlade – pružanje administrativne potpore mladim studentima
- Izložba studenata
- Nastavak prijave na natječeaje

U 2022. g. planiramo glazbeno scenski poslasticu - recital „Mati“, namijenjen svim majkama.

VZAJEMNI DAN ZAVODA 13, 28.8.2021

Humanitarna akcija Zavoda 13 i Kulturnog društva Matica hrvatska

Piše: Gordana Štrković-Tomaško

Kao i svake godine, Zavod 13 s direktoricom Petrom Greiner na čelu organizira Vzájemni dan (Dan uzajamnosti), ove godine s pripisom Dan sobivanja (Dan suživota), dan u kojem se učimo živjeti zajedno s osobama s posebnim potrebama. To je dan kada su sva djeca tek djeca i kada se mariborskim parkom prolama radosni dječji smijeh neovisno od toga koliko neko dijete spretno trči.

Zadnja subota u mjesecu kolovozu je dan kada se klupe i livade najvećeg mariborskog parka ispune djecom. Za njih se organiziraju sportske igre, za roditelje korisna predavanja (ove godine namijenjena suživotu s »teškim« tinejdžerima, ali i odnosu do braće i sestara kojima se je u porodicu rodilo dijete koje traži puno više roditeljske pažnje, no što je to bilo očekivano i koji s potresenim i šokiranim roditeljima moraju »isplivati« iz olujnog sivila onih pet faza žalovanja).

Djeca s posebnim potrebama trebaju sve ono što i druga djeca, ali i ponešto više, a za čije se zadovoljavanje trude zdravstveni, socijalni i ini sistemi civiliziranog društva. No, tek roditelji te i takve djece znaju koliko često je sve to premalo da bi se pratilo sva najnovija medicinska dostignuća i djetetu pružilo čim približniji normalni razvoj i da bi se ga, na kraju priče, čim bolje osamostalilo.

Kulturno društvo Matica hrvatska (KDMH) svjesno je problema i stoga je ove godine osmislilo akciju sakupljanja donacijskih sredstava za dodatne terapije djece s posebnim potrebama. Članice društva i naše slovenske potpornice cijelu smo zimu vrijedno kačkale igračke i odjeću iz raznobojnih niti vođene željom da čim više pomognemo. S vremenom, pridružile su nam se i prijateljice iz Hrvatske.

28. kolovoza u 16 sati započela je akcija. S veselog štanda, sakupljeni u pletene košare, smješkali su se medvjedići, šarene zmije, zečići, ribice, žirafe... Zamislile smo cijelu akciju tako da svaku donaciju darujemo nekom od izloženih igračaka.

Odaziv stanovnika Maribora bio je puno slabiji, no što smo očekivale. Sredstva koja smo prikupili, iako skromna, darovali smo Zavodu 13, a neke od igračaka prisutnoj djeci.

Tijekom ljetovanja na Hvaru dogovarala sam se s Petrom Greiner što ćemo s preostalim igračkama. I dosjetile se! Darovat ćemo ih djeci s posebnim potrebama u Dnevnom centru Zavoda Dornava u Mariboru!

sms poruka, 3. rujna 2021, u 12:58

Presrećni. Klobučki gredo na glave punčk. Nekaterne stvari bomo uporabili pri delovni terapiji, nekaj za domov otrokom in za okras. Hvala.

PREDSTAVLJANJE KNJIGE »ČETIRI SVINJE I BOLESTAN MUŽ« ADE GORTAN MOKOŠ U BUJAMA

Piše: Gordana Štrković-Tomaško

Nakon vrlo uspješnog predstavljanja zbirke pripovijedaka »Četiri svinje i bolestan muž« u Mariboru, koju sam napisala pod pseudonimom, moja je želja bila knjigu predstaviti tamo gdje je i nastala – u mojim Bujama, gradiću u kojem sam odrasla i dugi niz godina radila kao liječnica opće prakse.

Doći kući, u kraj u kojem te poznaju još otkako si bila malena djevojčica i predstaviti se kao autorica knjige bio je zadatak u kojem sam se željela pokazati u najboljem mogućem svjetlu. Vrijeme je bilo nezahvalno, vremenska prognoza mijenjala se iz sata u sat, a zbog epidemije Covida-19 je i broj prisutnih bio ograničen. Ipak, uz puno dobre volje, uspjelo nam je 19. lipnja 2021, organizirati prijatnu i opuštenu večer. Predstavljanjem knjige ujedno smo u Bujama predstavili i Kulturno društvo Matica Hrvatska Maribor (KDMH). Suorganizatori večeri bili su Ogranak Matice hrvatske u Bujama i Pučko otvoreno učilište Buje.

Večer je započela pozdravnim riječima Rosanne Bubola, direktorice POU Buje, i predsjednika bujskog ogranka Matice hrvatske, dr. Vitomira Jadrejića. Slijedila je video snimka s pozdravnim govorom predsjednice KDMH Maribor, Sandre Dudaš.

Knjigu smo predstavili čitanjem jedne od pripovijedaka, dramskom izvedbom u obliku skeča, video zapisima dviju pripovijedaka, „Cane turco“ i „Ada papilotna“, u režiji Svena Tomaška, voditelja Dramske i filmske sekcije KDMH Maribor, a za koje je glazbu napisao Goran Griff, kantautor iz Buja. Slijedio je lirski video „Povratak“ u režiji Svena Tomaška, te video mariborske glazbene skupine Trmasti Primož & njegova mafija u kojoj svira Leon Tomaško, još jedan član KDMH Maribor. Na kraju nas je pozdravio i voditelj klape „Dalmari“ iz Maribora, Marko Mandir. Klapa „Dalmari“ djeluje pod okriljem Hrvatskog kulturnog društva u Mariboru. Pogledali smo i nekoliko video spotova klape.

Večer smo zaključili druženjem uz kapljicu dobrog vina doniranu od vinarija »Kabola« iz Momjana i Vina Dešković iz Kostanjice. Degustirajući vino, posjetitelji su mogli razgledati izložbu crteža na kojoj su bile predstavljene idejne zasnove za naslovnicu knjige.

I ovom prilikom željela bih se zahvaliti Kulturnom društvu Matica hrvatska Maribor, Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Zdravstvenom domu Maribor, Slovenskom liječničkom društvu Maribor, Mileni Tomaško i Damiru Štrković na pomoći pri izdavanju knjige, kao i Pučkom otvorenom učilištu Buje i Ogranku Matice hrvatske Buje koji su mi omogućili gostovanje u Bujama. Zahvala ide i mojim sinovima koji su se pobrinuli za tehnički savršenu izvedbu programa.

PREDAVANJE IZ MEDICINE: TERMOREGULACIJA U ČOVJEKA

Piše: Gordana Štrković-Tomaško

Tijekom stvaranja programa rada za 2021. godinu odlučili smo se za održavanje barem jednog znanstvenog predavanja.

S obzirom da su *lockdown* i s time zabrana sakupljanja većeg broja ljudi u zatvorenom prostoru prekinuti tek 19. lipnja, odlučili smo se za predavanja još tijekom ljeta. Kako je ljeto u gradu bilo izuzetno vruće tema se nametnula sama: Termoregulacija, ili kako si pomoći po tim vrućinama.

Predavanje sam održala 15. srpnja 2021. godine u 19 sati u prostorijama Hrvatskog kulturnog društva Maribor, na Partizanskoj ulici 12.

U lijepo uređenoj dvorani razgovarali smo i živahno diskutirali o načinu na koji se u tijelu čovjeka održava stalna temperatura i o tome kako si pomoći kada si je želimo sniziti ili pak povisiti.

Predavanje sam završila degustacijom čajeva koji su još iz starih vremena poznati kao sredstva za snižavanje temperature. Tako smo isprobali učinak lipovog čaja, čaja iz bazge, kao i čaja imunomodulatornog djelovanja, onog iz ingvera.

Nakon predavanja svi smo se odšetali do Poštne ulice gdje smo se još dugo u noć družili u dobrom raspoloženju.

KULTURNO DRUŠTVO MATICA
HRVATSKA U MARIBORU

Pozivnica na
PREDAVANJE IZ MEDICINE

Tema
**POVIŠENA TJELESNA
TEMPERATURA - I ŠTO SAD?
Termoregulacija u čovjeka**

Predavateljica
**mr.sc. Gordana Štrković-Tomaško,
dr.med., spec.**

Vrijeme održavanja:
15.7.2021 u 19 sati

Mjesto održavanja:
**Hrvatsko kulturno društvo v
Mariboru
Partizanska ul. 12 (2. kat)
Maribor**

Organizirano uz potporu Jedinjieg državnog ureda za
Hrvatsku izvan Republike Hrvatske

KAKO JE NASTALA HRVATSKA KNJIŽNICA KULTURNOG DRUŠTVA MATICA HRVATSKA U MARIBORU

Piše: Gordana Štrković-Tomaško

Ideja je pala na jednom od sastanaka naših, mariborskih, hrvatskih kulturnih društava... I svi smo je prečuli, osim predsjednice Kulturnog društva Matice hrvatske, Sandre Dudaš. I kod svakog slaganja programa otada bi se uvijek čulo: „A knjižnica?“

I tako se je polako, polako, ideja knjižnice ucijepila i u nas ostale.

Prvi korak je bio dogovor što bi mi zaista htjeli.

„Knjige na hrvatskom!“

„...i na slovenskom...“

„Ma, ljudi, sve knjige ovog svijeta!“

„A gdje ćemo s njima?“

„Na police!“

„U vitrine! Manje će se prašiti.“

„Ja bih voljela da to bude i čitaonica, onako, da tu bude i neka udobna fotelja.“

„Super idejal! I lampa, onakva lijepa, stajaća...“

„Moderno?“

„Neeee... Mora biti onako toplo, domaće...“

„Mi nemamo svoj prostor...Gdje bi mi tu vitrinu uopće stavili?“

„HKDM ima prostor. Možda tamo?“

Na sastanku HKDM (Hrvatsko kulturno društvo Maribor) dogovoreno je da nam dozvoljavaju organizaciju hrvatske knjižnice u svojim prostorima. Jedino je naša ideja o vitrini u boji drva otpala. Namještaj mora biti bijele boje i čim neutralniji.

Razgledali smo prostor, dogovorili se gdje ćemo smjestiti vitrine s knjigama, izmjerili zidove i krenuli u potragu za namještajem... *Lockdown*. Trgovine su zatvorene. Zato smo s predsjednicom društva prionule na pretraživanje strana na internetu. I našle! Točno to što smo tražile.

Toplo ljetno subotnje popodne iskoristili smo za posjetu trgovine namještajem. Nakon nekoliko sati traženja, našli smo sve što smo namjeravali kupiti: i vitrinu, i fotelju, i stajaću svjetiljku i mali klupski stolić.

Već u idućem tjednu namještaj je stigao iz Ljubljane. Krenulo je sastavljanje.

Moram priznati da su se dečki iz društva iskazali. U dva dana sve je bilo sastavljeno, učvršćeno, očišćeno i postavljeno na mjesto.

SVEČANO OTVORENJE HRVATSKE KNJŽNICE U MARIBORU

Piše: Sandra Dudaš

KD Matica hrvatska je opremila knjižnicu u kojoj se trenutno nalazi preko 400 knjiga, od kojih je većina na hrvatskom jeziku. Događaj je otvorila predsjednica Sandra Dudaš, a na otvaranju je sudjelovao počasni konzul, zaslužni profesor Šime Ivanjko koji je predstavio svoje knjige. Isto tako, prezentirani su video radovi iz knjige »Četiri svinje i bolestan muž« Ade Gortan Mokoš, a sve je zaključeno glazbenom točkom Marka Mandira i Leona Tomaška. U nastavku večeri razgledali smo likovne radove nastale na Urbanoj likovnoj koloniji Milena Lah tijekom 2020. i 2021. godine.

Počasni konzul prof. dr. Šime Ivanjko, tijekom prezentacije svojih knjiga

Marijan Mirt, Sandra Dudaš, Gordana Štrković-Tomaško i Koraljka Čeh

POMOĆ STRADALIMA U POTRESU NA HRVATSKOJ BANOVINI

Piše: Koraljka Čeh

Hrvatsko kulturno društvo Maribor i Kulturno društvo Matica hrvatska Maribor, šokirani i potreseni posljedicama razornog potresa koji je krajem 2020. g. zadesio Banovinu, organizirali smo prikupljanje pomoći. Odazvao se veliki broj građana koji su prikupili higijenska i medicinska pomagala, zimsku odjeću i prehrambene proizvode. Naši mariborski sugrađani opet su pokazali svoju humanost i spremnost pomoći te nas iznenadili svojim brojnim i brzim odazivom. I ovim putem zahvaljujemo svima koji su se odazvali našem pozivu.

Zajedničkom akcijom svih hrvatskih društava u Sloveniji, na Banovinu je odvezeno više konvoja pomoći.

MARIBORSKA TRŽNICA PRIJE STOTINU GODINA

Piše: Sven Tomaško

Glavni trg je doista glavna mariborska tržnica. Tu se prodaju svi poljoprivredni proizvodi, grahorice, jaja, kokošje meso, voće i grožđe. Tko se želi upoznati s različitim štajerskim narječjima i proučavati seoski narod, njegov stas, izgled, ponašanje i nošnju, ne smije propustiti dopodnevni sajam.

- Rudolf Andrejka, Po lepi Sloveniji, 1935.

Priču o Mariboru danas povezujemo prvenstveno s industrijom. Čak trideset godina nakon prelaska na tržišno gospodarstvo, gradom još uvijek odjekuju imena i kratice poput Metalne, MTT-a, Hidromontaže i, naravno, TAM-a. Uspon tih golemih pogona povezujemo s usponom grada, a njihov pad s najboljim razdobljem u živom pamćenju i, doista, krajem jednog zlatnog doba.

Tako je lako zaboraviti da je prije samo stotinu godina Maribor još uvijek bio prvenstveno obrtničko i trgovačko mjesto. Zapravo, veći industrijski pogoni počeli su nastajati tek nakon izgradnje hidroelektrane Fala – godine 1917. – a pravi zamah je industrijalizacija dobila tek nakon Drugog svjetskog rata. Do tada je za Maribor, koji leži usred plodne Dravske doline, okružen poljima žita, pašnjacima i vinogradima, poljoprivreda i dalje bila izuzetno značajna. A kao središte trgovine poljoprivrednim proizvodima, ali i srce ukupnog ekonomskog i društvenog života grada, služila je tada glasovita mariborska tržnica.

Danas, kad idemo na tržnicu, odlazimo na Vodnikov trg; ali prije stotinu godina tržnica je naoko zauzimala čitav grad. Njen centar se nalazio na Glavnom trgu, gdje se trgovalo još od 1315. godine. Tada su se, osim tržnice, tamo nalazili i stup srama, klade i kavez za prijestupnike. Na Vodnikovom trgu – tada zvanom Schmidplatz – počelo se trgovati tek početkom dvadesetog stoljeća, kad je tamo bio srušen dio gradskih zidina, a glavna tržnica je postao tek pedesetih godina.

U tržišnom redu mariborske tržnice iz 1906. Glavni trg je bio opredijeljen kao dnevna tržnica za živež i poljoprivredne proizvode. Srijedom i subotom se trgovalo i na Sophienplatzu (danas Trgu svobode), gdje se prodavalo sijeno, slama i ratarsko oruđe, te na Kasernplatzu (Vojašničkom trgu), gdje se nalazila tržnica za žitarice. Lončari i drugi obrtnici prodavali su svoju robu na Domplatzu (danas Slomškovom trgu). Međutim, prodavalo se i izvan tržišnog reda, na drugim gradskim ulicama. Prodavači bi raširili plahtu na podu i prodavali svoju robu izravno s nje. To je, naravno, izazivalo glavobolje gradskim inspekcijama.

Što se sve moglo dobiti na mariborskim tržnicama? Izuzev u ratno doba, mariborska tržnica bila je izvanredno dobro opskrbljena. Na Glavnom trgu, uz kraj Gosposke ulice, prodavalo se čak i južno voće, tada izvanredna rijetkost i dragocjenost. Uz kužni pil prodavalo se povrće, mliječni proizvodi, grahorice i domaće voće; moglo se kupiti i živu perad. Pored početka Koroške ceste nalazili su se štandovi mesara i špehara – slaninara, koji su svoju robu donosili iz sela na Dravskom polju. Upravo ti špehari bili su posebnost mariborske tržnice koja ju je razlikovala od ostalih slovenskih tržnica.

Redoviti posjetioci tržnice bile su gradske gospođe iz bogatih obitelji ili njihove sluškinje. Gospođama je posjet tržnici bio sastavni dio društvenog života, ono što danas nazivamo „izlaskom u grad”; nakon kupovine na tržnici, posjetile bi još nekoliko gradskih trgovina i šetnju dovršile u kojoj gradskoj kavani, poput kavane Central ili Astoria.

Ratovi, krize, industrijalizacija i svjetske promjene iz korijena su promijenili izgled i karakter našeg grada. Ono što je nekad bila tržnica, danas su hipermarketi; obrtnike i domaće trgovce zamijenile su tvornice, poduzeća i suvremene trgovine. Trenutna epidemija opet iz korijena mijenja način društvenog života u našem gradu. Ovo je samo mali podsjetnik na stare, već zaboravljene dane i na naš grad u kojemu je, uza sve promjene i nedaće, život uvijek tekao dalje.

AJME ŠTO SU TI KRASNE "REČINE" – PRIČA O DUBROVAČKOM TRADICIJSKOM NAKITU

Piše: Sanja Brumen

Dubrovački nakit nije samo nakit, već i priča o davnim vremenima te simbol bogate dubrovačke povijesti. Dan danas očarava svojom bezvremenskom ljepotom, posebnošću izrade i dizajnom koji pristaje uz sve modne stilove. Ponesete li sa sobom iz Dubrovnika "rečine" ili "puce" (naušnice) sigurno ćete imati uspomenu za cijeli život. Zlato, filigransko srebro ili koraljni nakit očaravaju svojom bezvremenskom ljepotom i izradom, te dizajnom koji pristaje uz sve modne stilove.

Složena izrada posebnih filigranskih detalja od zlata i srebra zahtijeva sate mukotrpnog rada. Ogrlice sa zrnima "peružinama" od koralja, zlata i filigrana, zaručničko i vjenčano prstenje poput "sedlara", "topača" i "zmijara" od zlata, stakla, topaza i filigrana, vrlo prodavani zaručnički prsten u obliku dvije spojene ruke "vera", naušnice "rečini" i "šljivice" ili "rečini s biserima" tek su neki od primjeraka lijepog tradicijskog nakita iz dubrovačkog kraja.

Danas su najpopularniji dubrovački peružini, konavoske verižice, konavoske svadbene naušnice te dubrovačke peružine, koje se mogu još kombinirati s perlama i koraljima.

Kroz povijest su slavu Dubrovnika, bisera Jadrana, zasigurno prionjeli svojim umijećem vrsni majstori svojega zanata, dubrovački zlatari. Zlatarski zanat u Dubrovniku spada među najstarije, a sigurno najpoznatije zanate uopće. U vrijeme Dubrovačke Republike Dubrovnik je bio vodeće zlatarsko područje u Europi, a za njegov nakit su se nadmetale otmjene plemićke obitelji. Među najpoznatije i najraznolikije oblike tradicijskog nakita dubrovačkog kraja se ubrajaju radovi dubrovačkih zlatara, nastajali od sredine 19. pa sve do prve polovine 20. stoljeća, koje je nosilo stanovništvo sela Župe i Rijeke dubrovačke te Dubrovačkog primorja. Dubrovačke zlatarske radionice bile su u spomenutom razdoblju orijentirane samo na izradbu tradicijskog nakita za potrebe sve bogatijeg sela dubrovačkoga

Dubrovački peružini

Dubrovačke peružine

Konavoske svadbene naušnice

kraja. Primjerci ženskog nakita su, u odnosu na muški, daleko brojniji, raznolikiji i tipološki bogatiji, što potvrđuje činjenicu kako su se žene kitile više od muškaraca.

Ženski je nakit izrađen od plemenitih materijala tehnikama lijevanja i filigrana te pripada jadranskom tipu nakita. Zlatni nakit uglavnom se kupovao tijekom pripremanja miraza ili za darivanje u prigodi zaruka. Bogatije seosko stanovništvo uglavnom je kupovalo veće količine nakita - razne tipove naušnica, ogrlicu „kolarin“s privjeskom, broševe i različito zaručničko prstenje. Naslijeđeni se nakit pomno čuvao. Najbolji komadi su se nosili u iznimno rijetkim prilikama, ponajviše u onima svečanima i blagdanskima kao što je vjenčanje. Na taj se način pokazivala moć i ugled obitelji. Nakit se obično čuvao u drvenim oslikanim kutijicama različitih veličina, koje su se spremale u manji, odijeljeni dio „skrinje“ (škrinje) – „kokulu“ ili u „burale“ (komode). Nakit je bio važan dio obiteljskog blaga koji se nasljeđivao prenoseći se s koljena na koljeno.

Jedan od raskošnijih oblika dubrovačkoga tradicijskog nakita jesu zlatne naušnice po kojima su bile prepoznatljive žene iz Konavala. Nazivaju se fjočice, a Konavoke su ih nosile uz tradicijski svečani način odijevanja na dan vjenčanja i u prvoj godini braka. Djevojke su ih dobivale neposredno prije vjenčanja, tijekom drugog darivanja, koje se u Konavlima zvalo veliko obilježje, zajedno s ostalim nakitom koji čine: drugi tip zlatnih

naušnica – velike verižice (prema običaju vrijedilo je pravilo da male naušnice nose neudate žene, dok su velike značile da je žena zauzeta), broš – ploča pod grlo, velika srebrna britva sa sindžiro, veliki prsluk – čermica, velike filigranske puče pod grlo, sedam do četrnaest prstena te osam pozlaćenih filigranskih igala za oglavlje zvano hondelj.

Fjočice su izvedene lijevanjem i tehnikom filigrana najčešće od osamnaestkaratnog zlata. Gornji dio naušnica lepezastog je oblika od stilizirane, vezane vrpce – fjoke. Profinjenost i umjerenost ističu filigransko izvedeni viseći, dvostruki i kapljasti privjesci. Središte lepezastog oblika naušnica i vrhovi kapljastih privjesaka ukrašeni su cvjetnim glavicama.

Nažalost, originalnog nakita starih dubrovačkih zlatara sačuvano je vrlo malo i nalazi se u muzejima gdje se uglavnom mogu vidjeti zavjetni darovi koje su Dubrovčani poklanjali crkvi i zaštitnicima. Ipak njegova tradicija još uvijek živi, čuva se i njeguje, pa nakit i danas nastavlja očaravati svojom bezvremenskom ljepotom i posebnosti izrade. Zbog elegancije i gracioznosti nakit ne nose samo Dubrovkinje, već žene iz svih dijelova Hrvatske i svijeta. Dubrovački nakit brzo očara svojom jedinstvenošću i simbolikom vrijednosti koje se s vremenom ne gube, već dobiva na svom značaju.

Dubrovačke fjočice

SAM NA RIJECI - Kajakom po Zrmanji

Piše: Marko Mandir

U želji da detaljnije upoznam još jedan kutak domovine, zaputio sam se do Kaštela Žegarskog, sela na srednjem toku rijeke Zrmanje u podnožju Velebita. To raštrkano naselje je prije rata brojalo oko dvije tisuće, većinom srpskog, stanovništva, da bi taj broj danas spao na oko 200. Oluja je i ovuda protutnjala.

Krenuo sam autom od vikendice na otoku Viru; cesta me vodila mimo preostala dva hrvatska mora, Karinskog i Novigradskog. Nakon što mi je obala nestala iz vidokruga, pažnju su mi privukla brojna ugibališta i neuobičajena širina ceste po kojoj sam vozio. U kasnijim razgovorima s ljudima koji su organizirali transfer kajakaša do polazne točke doznao sam da je ta infrastrukturna anomalija posljedica izgradnje tvornice aluminijske glinice u Obrovcu i služila bi kao prometnica, skoro autoput, brojnim kamionima koji bi sirovinu odvažali prema Kninu. Propast te tvornice uslijed nerentabilnosti čak i prije nego što je počela djelovati u punom opsegu, kao i cesturina koja završava makadamom usred zabiti, jedan je od dokaza stihijske ekonomske politike bivše nam države; takva nesolidnost samo je poticala svađu među nekad konstitutivnim narodima što je rezultiralo njenim krvavim raspadom.

Putem sam vidio mnoge napuštene kuće bez krovova, kako bi ih moja majka nazivala – kabriolet kuće, među kojima se isticala austrougarska kamena dvokatnica s bijelim škurama. Kad sam se spustio u selo, odmah sam opazio grafit ŽAGAR U SRCU - velikim crvenim ćirilicnim slovima namazan na kamenom zidu kraj opustjelog školskog igrališta. Produživši do kraja sela, spustio sam se do rijeke koja je nedužno zavijala među neobrađenim poljima, u sjeni jablanova. Bilo je 9 sati ujutro i valjalo je požuriti prije nego organizirane skupine kajakaša žamorom ispune jedva čujan šum rijeke.

Prvo što mi je na mirnoj rijeci pritegnulo pozornost bile su mirijade kukaca koji su stajali, klizili ili skakali površinom rijeke; majka priroda se potrudila da su genijalno koristili površinsku napetost vode, izabravši si tako jedinstven habitat. Osim cvrčaka koji su započinjali svoj svakodnevni ditiramb suncu nije se moglo čuti ništa osim prigušenog klokota vode uslijed mirnog i ravnomjernog veslanja.

Zen. Bujne travuljage koje su rasle iz živoga kamena u prozirnoj vodi nedvoumno su naznanjale smjer toka rijeke. Tu i tamo se je svečana tišina prirode prekivala šumom brzaka; vodostaj je na pojedinim mjestima bio toliko nizak da sam se morao odgurivati iz plićaka preko sprudova kamo bi me tok rijeke nanio. Na prvom meandru me je pozdravio geomorfološki fenomen, visoka kula sazdana od kraškog kamena, i odjednom se korito rijeke proširilo i produbilo. Sjedeći u kajaku na nečujnoj rijeci klizio sam iznad kamenčina čija se kontura gubila u smaragdnozelenoj dubini. Odjednom sam začuo šum vode čija je jakost bitno nadilazila zvuk prijeđenih brzaca uzvodno – sigurno je to bio slap kojega je trebalo ophodati, tako je sugerirala i tabla s upozorenjem na lijevoj obali rijeke. Vjerojatno su vam poznati Skradinski buk, Rastoke kod Slunja ili Plitvička jezera sa svojim monumentalnim slapovima; šum je posvuda isti osim što je njegova jakost proporcionalna visini i širini slapa s kojeg se masa vode preko sedrene barijere za kratak čas otima koritu, dok gravitacija našeg planeta poskrbi da se ta bijela i uspijenjena voda stropošta u vrtlog, ponovno razbistri te nastavi svoj lijeni tok prema ušću. Slušajući i gledajući slap bivaš hipnotiziran kapljicama aerosola koje se, lakše od zraka, uzdižu iz te blagotvorne buke prema blještavom suncu i vrijeme kao da počne polaganije teći.

Na najdubljem mjestu Zrmanja mjeri 19 metara što budi strahopoštovanje. Otac vode kajakaškog centra krenuo je krajem devedesetih istraživati mogućnosti kajakiranja na jednoj od najljepših hrvatskih rijeka. Bio je veliki ljubitelj i zaštitnik prirode, a skončao je na tragičan, ujedno i prozaičan način: dok je oduševljeno pokazivao jedan od slapova turistima, odlomila se gromada sedrene barijere i poklopila ga pred kamerama nezvjenjenih svjedoka pogibije. Rijeka ga je uzela.

Nakon uistinu krasnih kilometara dovelao sam do slapa s kojeg je bilo dozvoljeno skočiti. Kao pravi početnik sam se skaćući prevrnuo i izgubio sunčane naočale u uskovitlanoj vodi. To je bio dovoljan razlog da sam drugi dan poveo nećake na izlet i vratio se autom u blizinu tog slapa.

Zapamtio sam, naime, siromašno naselje kuća bez fasada ponad slapa i zaključio da do tamo mora biti nekakav put; uglavnom, pametni telefon me usmjerio preko starog Masleničkog mosta do Obrovca i zatim do sela Muškovci. Ispod magistrale smo po manjoj cesti prošli ispod cijevi reverzibilne HE Zrmanja. Djeci sam, između dva pljuska, priuštio trčanje po sočnoj travi punoj malih žaba i kravljih »kolača«. Po kamenima razmještenim po plićem djelu rijeke uzvodno od spomenutog slapa doskakutasmo s kišobranima do lijepog, ozelenjelog otoka na kojem su neki mladi roditelji sa svojom dječicom divlje kampirali; dan prije sam se pozdravio s njima jer sam baš na tom mjestu praznio vodu iz kajaka. Drugi dan sam, dakle, uzeo sa sobom masku i u prvom zaronu našao svoje polarizirane persolke koje nipošto nisam namjeravao ostaviti Zrmanji.

Na koncu svojeg toka se Zrmanja još više ulijeni i proširi, u Muškovcima se obale pretvore u pravu malu rivijeru. Dužan sam zapisati da je kod naručivanja kave bila primjetna napetost kod konobara, možda zato što nisam upotrebio reč kafa. Kažu da u Sarajevu kahva košta jednu marku, kafa dve a kava tri marke. Bilo kako bilo, nakon Muškovaca je plovidba Zrmanjom zabranjena da ne bi kakav turist završio u turbini hidroelektrane. No, prije nego što tehnologija ukroti rijeku zbog elektroprivrede, kod metalnog mosta u Muškovcima se namiri i hrvatska vodoprivreda: cijela Zadarska županija u špini ima Zrmanju, rijeku koja sramežljivo izvire u Zrmanja Vrelu i prolazi kraj manastira Krupa kojega svakako valja posjetiti. Rudimentarna arhitektura naznanja asketizam zajednički svim ostalim samostanima, a srpski su monasi tamo otkako Turci ispremiješaše naše etnose, u 16. stoljeću. Na povratku iz manastira sam vidio gotovo same dobre automobile srpskih, uglavnom beogradskih registracija na svojevrsnom vozačašću.

U svjetlu doživljenoga bih, za kraj, samo izrazio nadu kako u novom tisućljeću u kojeg već dobroano zakoračismo neće više biti potrebe ratovati među našim susjednim, nekad pobratimljenim narodima. Sve što se dogodilo u povijesti, dogodilo se s razlogom. Neumoljivi žrvanj razvoja naše vrste se pobrine da autentičnija inačica istine preživi, a tlapnja ishlapi.

I ova pandemija, što se je indiskriminatorsno stuštila na cijeli planet, zapravo je dobrodošla lekcija svima nama da iznova nastojimo razlikovati bitno od nebitnog, te uviđajući našu krhku prolaznost uvijek nalazimo nadahnuće, utjehu i odgovore u prirodi koju valja tražiti.

HRVATSKA KOSTAJNICA – Gnijezdo sokolovo

Piše: Koraljka Čeh

Sjedim na jednom između brojnih otočića na rijeci Uni, udišem miris te smaragdne rijeke koja me smiruje svojim žuborom i gledam Kostajnicu. Razmišljam o svojim precima i brojnim stanovnicima koji su kročili ovim ulicama, koji su je kroz stoljeća izgrađivali, rađali se i umirali pogledom na nju te ispisivali povijest.

Ono što danas vidim nije isti grad u zagrljaju šume kestenova (kostanja) po kojoj je Kostajnica i dobila ime. Ratne rane su još uvijek vrlo vidljive, iako je od rata prošlo već 30 godina. Ostaci srušenih kuća obrasli su korovom, nekad uspješna industrija (Pounje, Obuća, Tiskara) ostavila je iza sebe tek prazne tvorničke hale, moji vršnjaci prerano su ostarjeli, mladi napuštaju grad... Problem je isti i u drugim gradovima uz lijevu obalu Une. Pusti su i zapušteni Dvor, Dubica... Nepotrebno je kuditi ovu ili onu gradsku vlast. Vjerujem da je svatko učinio koliko je mogao i koliko je znao. Ipak, nedovoljno. Kao da je i priroda, kojoj možemo zahvaliti svu ovu ljepotu, rekla dosta i na samom kraju 2020. godine uzdrmala razornim potresom ovaj dio Hrvatske ne bi li upozorila na sebe i na ove krajeve koji vape za nešto više pažnje. Mnogi koji su tada obilazili Petrinju, Glinu, Kostajnicu začudili su se stanjem Banovine, a ja sam se začudila njihovu čuđenju.

A Kostajnica ipak još uvijek prkosno stoji. Svojim sramežljivim šarmom očara svakog tko zastane u njoj. Grad Hrvatska Kostajnica, smjestio se na lijevoj obali rijeke Une, na jugoistočnim obroncima masiva Zrinske gore, podno brda Djed. Zahvaljujući svome položaju ima blagu kontinentalnu klimu, zaklonjena je od jakih vjetrova i bogata vegetacijom, posebice šumama pitomog kestena i hrasta. Šuma na brdu Djed koja tvori zaštićeni dio povijesne jezgre Kostajnice, ocijenjena je kao krajolik od posebne vrijednosti te je 2000. godine upisana u Upisnik zaštićenih dijelova prirode kao park šuma. Tu šumu su krajem 19. stoljeća pošumljavali i naše bake

i djedovi. Obrasla je bagremom, smrekom, hrastom kitnjakom, lipom, borom i kestenom.

Rijeku Unu u Hrvatskoj Kostajnici krase brojni otočići i otoci sa živim biljnim i životinjskim svijetom, nastali zbog sedrastog vapnenca. Danas su najveći otoci obrasli šumom Gornja, Srednja i Donja otoka, dok je u 14. stoljeću na jednom od otoka između Une i Unčice (rukavca Une) izgrađena kostajnička utvrda, koja je imala stambenu i obrambenu funkciju, a koja je i danas zaštitni znak grada. Sve zajedno tvori prekrasan, specifičan pejzaž za koji je u kasnim danima jeseni i ranog proljeća tipična magla koju opjevava i poznata pjesma:

»Što se ono gusta magla pokraj Une spustila
Kostajnicu milo mjesto, i nas dvoje prekrila...«

Pogled na Unu i predio Novljane sa Djeda

Pogled na stari grad Zrinskih sa Srednje otoke

Kostajnica je zahvaljujući brojnim vrelima (Varoški bunar, Mrzlenac, Tekija, Angelovac, Pekinovac, Paunovac) bila izrazito bogata pitkom vodom. Do izgradnje vodovoda ta su vrela imala vrlo važnu ulogu u opskrbi Kostajničana vodom. Brojni potoci koji su se slijevali sa Djeda, premošćivali su se mostićima, a njihov tok utjecao je i na položaj kuća koje su im ostavljale mjesto za put prema Uni.

Grad podno Djeda razvio se na mjestu povoljnog prelaska preko Une. U dokumentima se prvi puta spominje 1240. godine, pod imenom Kostajnica. Sudeći prema povijesnim zapisima, već od 13. stoljeća ima svoje plemstvo, knezove Kostajničke, a tada dolaze i franjevci koji podižu samostan na mjestu današnjeg groblja Sv. Ane i imaju važnu ulogu u razvoju tijekom čitave kostajničke povijesti. Samostan je imao veliki utjecaj preko manufakture i radionice kože, tekstila i voska, tehnika obrađivanja zemlje, a i svojih bratovština. Naselje se izgrađivalo i razvijalo na obali Une, od današnjeg mosta do mjesta prvotnog samostana (groblje sv. Ane) u blizini utvrde. Od mjesta gdje su se održavali sajmovi, prikupljale brodarine i porezi razvila se u utvrđeno gradsko naselje obrtnika i trgovaca, te je već u 15. stoljeću imala ulogu važnog trgovišta pounjskog kraja.

Kostajnica je u burnim srednjovjekovim vremenima često mijenjala vlasnike; njome su upravljale i određivale njenu povijest razne plemenaške obitelji, od Lipovečkih i Tota do

Frankopana i Zrinskih (da nabrojimo tek neke), koji su u Pounju imali u vlasništvu još gradova. Po Zrinscima je kostajnička utvrda u narodu dobila ime Zrinski grad, a zajedno s drugim posjedima Zrinskih tvorila je štit Hrvatskog Kraljevstva.

Veduta grada iz 1617. godine, Hrvatski državni arhiv

Oduvijek je imala važnu ulogu čuvara hrvatske granice te poveznice raznih regija jer leži u dolini rijeke Une, točno na izlazu najkraćeg koridora od Siska i Petrinje do Une prema Bosni i Dalmaciji. Srednjovjekovno naselje razvijalo se kao trgovište, obrtničko središte i vojno uporište. Osmanlije su naime grad osvajale od kraja 15. stoljeća nanoseći Kostajnici velike gubitke i pustošeći Pounje. Mnoge povijesne ličnosti igrale su važnu ulogu u povijesti Kostajnice, na ovoj ili onoj strani: Muharem paša, Petar Berislavić, Nikola Zrinski, Ivan Kacijaner, Ivan Lenković, Ivan Drašković, Nikola Erdödy... Nakon desetljeća uspješnog odolijevanja turskim napadima, 1556. godine Kostajnica je bez borbe predana Malkoč begu, što je Osmanlijama pogodovalo pri osvajanju drugih utvrda na Uni. Usprkos tome, Kostajnica je ostala važno vojno uporište, ali u okviru Osmanskog carstva te njihova strateška baza prema Kupi i Bihaću.

Stari grad i pogled prema granici s BiH

Utvrda Zrinskih nekad

Za potrebe funkcioniranja osmanske vlasti na području grada naselilo se mnogo državnih, vjerskih činovnika i vojnika muslimana, a značajan broj kršćanskog stanovništva prihvatio je islam. Tako su muslimani tvorili značajan dio stanovništva Kostajnice. I dandanas su turcizmi prisutni u geografskom nazivlju i rječniku stanovnika, te tvore važan dio kulturne baštine kostajničkog kraja. Kostajnica je u 17. stoljeću bila sjedište kadiluka te najvažnije središte donjeg Pounja.

U to se vrijeme na području Kostajnice naselilo i mnogo Vlaha, koji su preuzeli napuštene kršćanske posjede oko grada. Njihova društvena struktura se odražavala i na fizičkom izgledu grada. Vlaško stanovništvo su Osmanlije koristile za svoje vojne potrebe, kao i za kolonizaciju novoosvojenih područja. Kako vojnici, tako i Vlasi su između vojnih zbivanja dobivali u obradu zemlju, te se bavili ratarstvom i stočarstvom. Vlasi su svoja naselja i zaseoke organizirali u zabačenim, teže dostupnim predjelima. Nakon odlaska Turaka svoje usluge su ponudili Habsburškom carstvu, te iznudili posebne povlastice pod prijetnjom prelaska na osmansku stranu.

Kršćanske snage svojim su napadima često pokušavale vratiti Kostajnicu nanoseći Osmanlijama velike gubitke, sve dok nakon 132. godina turske vlasti nije oslobođena 1688. Na području između Une i Kupe ustanovljena je Banska krajina koja se, što zbog feudalnih nameta zemljoposjednika, što zbog vojne vlasti u Beču, teško gospodarski razvijala.

Ipak, Kostajnica je zbog slikovitosti doline Une okružene brdima te plodne zemlje bila vrlo dojmljiv grad. Krasnu okolinu su primjetili brojni putopisci i vojskovođe.

Izgubivši teritorij u Pounju i drugim djelovima Hrvatske i Slavonije, Turci su pritiskali na katolike u Bosni koje su tamo nazivali Mađarima. Pomoću franjevac počeli su se seljavati iz Bosne te su tako 1690. godine došli i na područje Kostajnice gdje su podno brda Djed i nasuprot utvrde sagradili svoje naselje koje je i danas poznato pod nazivom Mađari ili Donji grad (najstarija jezgra grada). Time je došlo do napuštanja naselja oko prvotnog samostana, a novo naselje Mađari oblikovalo se na mjestu koje se lakše branilo od turskih napada i stanovnicima pružalo veću sigurnost.

Pogled na Kostajnicu i brdo Djed

Mjesto se razvijalo uz Unu, istočno i zapadno od drvenog mosta, koji je povezivao grad s utvrdom na otoku te desnom obalom Une. U središtu novonastalog naselja 1690. godine franjevci su podigli novi samostan posvećen sv. Antunu Padovanskom. Početkom 18. stoljeća uz franjevački samostan sagrađena je i pravoslavna crkva sv. Arhandela Gabrijela i Mihajla, jer je Kostajnica bila i sjedište episkopa Kostajničko-zrinskopoljskog.

U ta nemirna vremena, stanovnici Starog Novog (današnji Bosanski Novi) odlučili su prijeći pod upravu Banske krajine te su naselili zapadni dio Kostajnice, koji od tada nosi ime Novljani. U zapadnom dijelu sagrađena je crkva sv. Nikole, koja je postala župna crkva.

Stanovnici Gvozdanskog i Majdana, u čijoj su okolici postojali rudnici srebra, isto su tako odlučili napustiti svoja ognjišta te su naselili središnji dio grada, koji je po njima dobio ime Majdanci.

Pogled na crkvu sv. Antuna i dio predjela Majdanci danas

Današnja Kostajnica podijeljena je na tri dijela: najstariji dio Mađare, srednji dio grada Majdance te Novljane. Zbog svog položaja uz Unu i brojnih okolnih brežuljaka, ovaj kraj nikad nije bio povoljan za razvoj intenzivnije poljoprivrede. Grad je najveći procvat doživio u vrijeme Ilirskih pokrajina u sustavu kojih je od 1809. do 1813. djelovala kao glavna carinarnica trgovačke razmjene Francuskog i Osmanskog carstva. Nakon pripojenja Austro – Ugarskoj monarhiji izgubila je taj status, oslabio je njen trgovački značaj, ali je postala turističko odredište hrvatskog građanstva.

Stari Napoleonov most i pogled na Kostajnicu

Pogled s mosta na Donju otoku i predio Mađare

Pogled na hotel Central

Sredinom 18. stoljeća Kostajnica je nakratko postala sjedište banske pukovnije i upravno središte Banske krajine. U mirnim vremenima stanovništvo je brinulo o svojim vrtovima, vinogradima, voćnjacima. U to je doba Kostajnica postala snažno trgovačko i obrtničko središte smješteno na jednom od glavnih koridora trgovačke razmjene između Habsburške monarhije i Otomanskog carstva. Time u vezi sagrađena je i karantena (kontumac) gdje se raskuživala roba iz dalekih krajeva te se kontrolirala razmjena svakojakih dobrina. Posebno važna bila je trgovina žitom i stokom. Još kao dijete sjećam se kako su pastiri noću prolazili kroz Kostajnicu sa stadima ovaca, a nama djeci iz grada to je bio poseban doživljaj. Zahvaljujući brojnim povlasticama, grad se počeo razvijati, a u njega su se doselili i brojni stranci te stanovnici iz okolice. Tako su se razvile brojne institucije koje grad čine gradom (škola, magistrat, sudac, liječnik, policija...), pa se tako razvio i sloj građanstva koji je svojim kulturnim obilježjima utjecao na život Kostajnice. Različiti gospodari u različitim povijesnim erama ostavili su trag i na kostajničkoj kuhinji koja je od svih spomenutih preuzela najbolje te je Kostajnica nekad bila poznata po odličnim kuharicama, a posebno su bile sretne u izradi slastica.

Stara Kostajnica

Ulice u vrijeme poplave

Tek 1941. Kostajnici se dodaje naziv Hrvatska, koji se 1945. opet ukida. 1991. godine odlukom vlade RH, Kostajnica mijenja ime u Hrvatska Kostajnica, koje nosi i danas. Kao zanimljivost recimo i to da je na desnoj obali Une 1862. godine osnovano naselje Turska Kostajnica, kasnije prozvana Bosanska Kostajnica, koja danas nosi ime Kostajnica. Dvije Kostajnice danas povezuje most preko Une, a dijeli državna granica koja teče tokom Unčice na kojem je nekad bila i granica između Osmanskog carstva i Habsburške monarhije.

Nakon Drugog svjetskog rata dolazi do razvoja industrije. Zbog svoje povijesne jezgre je Kostajnica 1988. proglašena zaštićenom urbanističkom cjelinom. U domovinskom ratu (1991-1995) doživjela je neviđena razaranja, uništena je većina povijesne jezgre, stanovnici su raseljeni. Usprkos oslobođenju i povratku stanovništva, Hrvatska Kostajnica danas ne odražava svoju bogatu povijest jer u nju jednostavno nije uloženo dovoljno da bi grad živnuo, a stanovnici pronašli ekonomsku sigurnost. Kao i kroz povijest, vlast tek u vrijeme ugrožavanja granice prepoznava važnost Kostajnice kao glavnog branika hrvatskog Pounja.

Stari grad danas

Bio je to živahan gradić u neka stara vremena. Ponekad poželim kročiti kroz vrijeme, zaviriti u sokake, prisluhnuti razgovoru starijih i došljaka, vidjeti kako su živjeli, čuti o čemu su razgovarali, od čega su strahovali, čemu se nadali... Zamišljam kako je to Una izgledala s brojnim mlinovima, koliko često i koga je skelar prevozio s jedne strane Une na drugu u vrijeme kad nije bilo mosta... Gledajući grad mog djetinjstva danas, skoro pa ne mogu vjerovati da su uz Unu još do kasnih 80-ih godina 20. stoljeća stajale brojne kuće čiji su ganjkovi gledali rijeku i susjednu Bosnu. Kuće su nestale u ratu, uz Unu je izgrađen kej i prometnica.

Kroz povijest kostajničkom su obalom prolazile razne vojske, od Rimljana, Tatara, Nijemaca, Turaka do Francuza i novodobnih barbara... Neki su grad razvijali, neki rušili, kao i ovi posljednji nakon kojih je ostala uništena povijesna jezgra, obilježja stare Kostajnice su srušena sa zemljom, a Kostajnica je u nepovrat

izgubila svoj karakter koji je gradila stoljećima. Valjda svaka civilizacija treba dosegnuti svoj vrh, pa onda pasti da bi se jednom opet uzdigla iz pepela.

Život uz rijeku je uvijek bio temelj razvoja grada. Kad zažmirim na jedno oko, ja još uvijek na brijegu Une nalazim mir, oslušujem žubor rijeke, udišem slatki miris lipe, grickam dudove, šećem sokacima ... Željela bih to pokazati i dočarati i drugim stanovnici Hrvatske, svijeta. Željela bi da potencijale ovog grada uoče oni koji odlučuju, da probude ovu ljepoticu iz sna, osnaže je i pruže joj neke nove mogućnosti.

Za razvoj ovoga kraja nužno su potrebne razvojne promjene, izgradnja cesta u blizini Kostajnice koje bi kraj učinile zanimljivim ulagačima i povezale Pounje s drugim krajevima Hrvatske. Kostajnica ponovno stoji na granici, povezuje istok i zapad, sjever i jug, čuva tu granicu i zato zavrijeđuje više pažnje hrvatskih vlasti.

»Kostajnice, gnijezdo sokolovo,
U tebi se sokolovi legu...«

Želim vjerovati da je ovo razdoblje tek kapljica u moru povijesnih događanja, da će oni koji tek dolaze gledati na ovaj period kao vrijeme usnulosti i da će kostajničkim ulicama ponovno odjekivati uzvici veselja, mladih, poduzetnih stanovnika i onih koji će znati voljeti svoj grad u sjeni kestenova i odsjaju jedne jedine Une.

Korišteni podaci iz: Slokan Altić, M: Povijesni atlas gradova, IV. svezak, Hrvatska Kostajnica (2008), Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Državni arhiv Sisak.

KESTENIJADA U HRVATSKOJ KOSTAJNICI

U listopadu se već tradicionalno održava Kestenijada, najljepša i najposjećenija jesenska manifestacija pounjskog kraja, koja svake godine u ovaj gradić privuče tisuće posjetitelja. Tom prilikom iz Zagreba za Kostajnicu i natrag vozi besplatan »kesten cug«, a autobusi sve zainteresirane voze u obližnje šume kestenova. Ulicama se širi veseli žamor domaćina i njihovih gostiju te miris pečenog kestena i kolača od kestena. U tri dana događanja nađe se za svakog po nešto, od izložbi do koncerata, pjesme i plesa.

Sve one koji želie prošetati park šumom Djed, nabrati kestenja u kestenovim šumama ili tek obići staru jezgru grada, Kostajničani će dočekati otvorenih ruku i široka osmijeha.

KOSTAJNIČKA ROLADA

BISKVIT

4 žumanjka
100 g oraha
100 g šećera
1 rebro ribane čokolade
snijeg od 4 bjelanjka
30 g krušnih mrvica

KREMA

600 g kesten pirea
120 g šećera
1 vanilin šećer
100 g margarina
1 žlica ruma
slatko vrhnje

PRIPREMA

Miksajte pjenasto žumanjke i šećer. Dodajte krušne mrvice namočene u rumu, orahe i čvrsto tučen snijeg od 4 bjelanjka. Ispecite biskvit na ravnom limu. Pečeni biskvit ohladite i izrežite veličine dugačkog rebrastog kalupa (npr. kalup za biskupski kruh). Kremu pripremite tako da izmiksate maslac i šećer, dodajte vanilin šećer, rum i kesten pire.

Rebrasti kalup obložite vlažnom tankom krpom. U nju utisnite masu od kestena tako da u sredini ostavite udubinu, koju napunite čvrsto tučenim slatkim vrhnjem. Biskvit koji ste izrezali utisnite odozgo, lagano ga pritisnite, kalup okrenite na ravnu površinu, te lagano odvojite kalup i krpom.

Kolač prelijte čokoladom i po želji tučenim vrhnjem.

KOSTAJNIČKE PLETENICE

Na Badnjak svaka kostajnička obitelj tradicionalno priprema salatu od buče, koju Kostajničani zovu Pletenice. Ljeti ih domaćice očiste te izrežu na tanke trake i suše na (ne prejakom) suncu. Čuvaju se do Badnjaka u škarniclu, na suhom mjestu. Na Badnjak se kidaju na manje komade i kuhaju u posoljenoj vreloj vodi 2-3 minute. Nakon toga se ocijede i ohlade, te se začine solju, paprom, sitno narezanim češnjakom, uljem i octom.

U Hrvatskoj Kostajnici nema Božića bez salate od pletenica.

MACEDON RANGES

Piše: Valter Tonšić (Melbourne, Australija)

Danas smo se priroda i ja, poslije dugo vremena, ponovno oslovljavali na ti. Dugo smo bili na vi, malo se voljeli pa se jedno od drugog udaljili...

Dan je za mene počeo »rano«. U podne. »Oca mu jebxm, kao Crnogorac«, pomislio sam opravdavajući se da sam kasno legao. Bio je to neugodan osjećaj, započeti dan s grižnjom savjesti jer baš ništa nisi pomogao ženi. Morao sam priznati da zaista znam biti nemaran, ali, majke mi, nikada namjerno. Odluka da ću se malo više potruditi idući tjedan, odobrovoljila me je.

Oblačno vrijeme, prohladno. Boljela me je noga. Već me neko vrijeme više »nije slušala« kao nekad... Bilo mi je dosta kauča. Bilo mi je dosta buljenja u mobitel. Iskreno, kad ti se na mobitelu otvori slika, a na njoj netko drag koga više nema, stisne te neki qrac i osjetiš se usrano... Ne, nije to nostalgija, nego neki nemir, poriv izviđački, zov majke prirode da joj se vratiš.

Moje curice otišle su na jednu stranu, a ja sam se odlučio otići u brda, u šumu. K'o vuk samotnjak. Sjeo sam u auto i vozio se neko vrijeme dok nisam skrenuo na autoput. 110 km na na sat nije mi bilo dovoljno brzo. Sjetio sam se vremena kad bih povukao i 180, ali sad već odavno nisam tako vozio. Svejedno, danas mi je ovih 110 bilo kao da stojim na mjestu. Nakon nekih pola sata takvog »puzenja« skrenuo sam s autoputa na sporednu cestu i počeo se uspinjati prema brdu, imenovanom po ocu Aleksandra Makedonskog.

Cesta je vodila od ravnice Melbourne prema centralnoj Viktoriji koja je konfiguracijom terena svakim kilometrom sve više ličila na Istru, naravno, izuzmemo li različitosti flore i faune.

Stigavši u Macedon imao sam što vidjeti! Ljudi kao mrava. Automobili na sve strane, parking na pašnjaku. Stao sam, parkirao i pošao ulicom posvećenom palima u drugom svjetskom ratu. Oko mene gurali su se mladi, stari, šminkeri, predstavnici jednog, drugog, trećeg kontinenta... A priroda je za nas obukla svoj najljepši plašt, boje su se razlile cestom, a ljudi se slikajući trudili uhvatiti te čarobne trenutke.

Trebalo mi je tek pola sata vožnje od grada da bih stigao do čistog zraka. Hvatao sam ga punim plućima.

Put me je vodio dalje vijugavom cestom do vrha na kome je stajao križ. Osjećao sam kako je zrak postajao rjeđi, a temperatura niža. Polako se je počela spuštati tama. Osjećao sam se bolje, noga me je manje boljela, a i pluća su mi bila zahvalna na čistom zraku. Napunio sam baterije barem za naredna tri radna dana.

Polako sam krenuo natrag prema gradu, ali pogled mi je zastao na jednom od najljepših parkova koje znam. Bio je to park u kojem sam bio sa Slađom i Vladom i s mnogima nakon njih koji su me posjetili u novom kraju. Privatno vlasništvo na nekih šest hektara zemlje koje je bilo čarobno lijepo u bilo koje doba godine. Odlučio sam se prošetati njime.

I, kako slike govore više, no tisuće riječi, neka slike dalje govore same... Uživajte u bojama, uživajte u danu, uživajte uz voljene.

Love and be loved. Vaš Valter

PARENZANA – Put zdravlja i prijateljstva

Piše: Edi Andreašić (Buje, Republika Hrvatska)

Iako mnogi posjetioци, posebno oni uz granicu Slovenije i Italije, poznaju prirodne ljepote i eno-gastronomsku ponudu naše Istre i bolje od nas starosjedilaca, želim vas upoznati sa „Parenzanom“ (čita se Parencana), najljepšom pješačko-biciklističkom stazom na sjeverozapadnom dijelu Istarskog poluotoka.

Vremeplov vraćam u 1902. godinu kada je iz Trsta za Buje, a potom i do Poreča, krenula mala željeznička kompozicija s namjenom da prevozi putnike, vino, maslinovo ulje i druge proizvode kako bi pridonijela razvoju ovoga kraja. Bilo je to vrijeme Austro-Ugarske monarhije koja je ostala u sjećanju Istrana upravo zbog velikog gospodarskog napretka. Istra je tada bila izrazito poljoprivredna regija gdje je gotovo sva zemlja bila obrađena. 34.000 hektara zemljišta bilo je zasađeno vinovom lozom, a isto toliko je zemlje bilo i pod maslinicima. Istarska vina su se pila u Beču, Veneciji, Vatikanu, a vrlo često su osvajala ugledne nagrade na mnogobrojnim svjetskom izložbama pa je tako 1901. u Pazinu održana 1. Izložba, odnosno prvi javni pokus istarskih vina.

Ideja o željeznici rodila se dvadesetak godina ranije, no dugo se radilo na projektu da bi napokon bila sagrađena u samo dvije godine. „Parenzana“ (Porečanka) je bila uskotračna pruga dužine 123 km koja je od 1902. do 1935. godine povezivala 33 istarska mjesta od Trsta do Poreča. U današnje vrijeme prolazila teritorijem Italije (13 km), Slovenije (32 km) i Hrvatske (78 km). Iako je relativno kratko prometovala, malena je željeznica ostavila neizbrisiv trag u cijelom kraju. Zanimljivo je, da je na dan puštanja u promet Parenzane, 1. travnja 1902. godine, na svečanosti bilo vrlo malo Trščana jer su mnogi mislili da se radi o prvoaprilskoj šali. Svoj je konačan kraj doživjela 1935. godine kada je Mussolini, krenuvši u rat s Etiopijom, naredio da se tračnice ukrcaju na brod za Afriku, kako bi bile pretopljene u materijal za topove. Međutim, brod je potonuo i tako je dio tračnica s Parenzane završio na dnu Sredozemnog mora.

Na 100. obljetnicu otvaranja pruge pokrenuta je inicijativa za obnovom ove jedinstvene željezničke pruge koja je početkom 20.

stoljeća povezivala ljude i narode. Projekt je nazvan „Parenzana – put zdravlja i prijateljstva“, a trasa je pretvorena u pješačko-biciklističku stazu. Glavni ciljevi projekta bili su revitalizacija trase nekadašnje pruge, integriranje turističke ponude i dugoročna prekogranična suradnja. Nositelji projekta i partneri bili su Istarska županija, gradovi i općine uz Parenzanu te *občine* slovenskog dijela Istre. Cijela trasa u Slovenskom primorju je asfaltirana i uvrštena u mrežu biciklističkih staza pod oznakom DB. Danas Parenzanu koriste uglavnom rekreativci: pješaci, biciklisti, trkači i šetači, te ostali ljubitelji prirode.

I ja sam rekreativac, doduše već u nekim godinama, kako kažu, u trećoj mladosti, i zaljubljenik u Parenzanu. Godinama koristim ovu divnu stazu za trčanje i pješaćenje odnosno nordijsko hodanje. Davno sam isplanirao da otrčim tih 78 km hrvatskog dijela. Zimom sam gotovo ispunio plan, ali me je loše vrijeme spriječilo da predem dionicu od Vižinade do Poreča koja mi još nedostaje. Da, mogao sam naći vremena da to učinim i u ovih posljednjih mjeseci, ali nikako da se dogovorim sam sa sobom. Vjerojatno mi podsvijest šapće kako taj dio i nije previše

atraktivan pa eto... stalno odgađam ovu završnicu.

No, da vam približim dio trase ili područja koje dobro poznajem i koje sam prohodao ili otrčao bezbroj puta. Hrvatski dio Parenzane započinje tik uz granični prijelaz Plovanija, ispod hotela „Mulino“ i krećete prema Valici do malene stanične zgrade na kojoj još uvijek stoji jedina originalna tabla s nazivom stanice „Salvore“ (Savudrija). Do Buja ćete nekoliko puta trebati prijeći cestovne prometnice (Markovac, Kaldanija i ulaz u Buje), ali će zato dionica od Stanice u Bujama, preko Grožnjana, do Livada biti gotovo neprekidna kao i dionica od Livada, podno Motovuna, do Vižinade.

Staza je čarobna, posebno u proljeće ili u jesen kada se izmiješaju prirodne ljepote, mirisi i boje od kojih zastaje dah. To su godišnja doba kada uz put možete ubirati sezonske plodove kao što su šparoge, gljive i razna bilja. Za tartufe ipak preporučam neku od tipičnih konoba ili restorana u blizini staze i siguran sam da nećete požaliti. Bujština je nadaleko poznata po vrhunskim vinima, ali se i Motovunština te okolica Vižinade ponose svojim odličnim vinarima. Najpoznatija vina su istarska malvazija, teran i momjanski muškat koja se savršeno sljubljuju s tradicionalnim istarskim jelima, a garnirana su najboljim svjetskim maslinovim uljima. Ne pretjerujem kada kažem da su naši maslinari već godinama u samom vrhu svjetske proizvodnje ekstra-djevičanskih maslinovih ulja po ocjenama FLOSS OLEA, ponajboljeg opinion maker-a za maslinova ulja u svijetu. Nimalo ne zaostaju medari, pršutari, tartufari i mogao bih tako u nedogled nabrajati, no, vratimo se Parenzani.

Ja je koristim isključivo zbog svog zdravlja, a to činim gotovo svakodnevno. Vama preporučujem cjelodnevne izlete s planom da prođete stazu po dionicama ovisno o kondiciji ili novčaniku (za gurmane koji žele zadovoljiti svoje nepce). Meni najdraža, bolje reći najbliža, je dionica od Buja do Grožnjana, zatim Grožnjan-Završje, Završje- Livade, a predivna je i dionica Motovun-Vižinada sa puno mostova, vijadukata i tunela te nekoliko vidikovaca koji služe i kao odmorišta.

Biciklisti, odnosno ciklo turisti, mogu izabrati duže dionice kao npr. od granice do Buja ili Grožnjana, od Buja do Livada ili Livade-Motovun-Vižinada. Uz trasu se nalazi 20-tak Bike&Bed objekata i sedam specijaliziranih servisera za bicikle. Zbog mjestimično grublje podloge staza je pogodna samo za MTB bicikle. Obilježena je karakterističnim putokazima i tablama te dostupna automobilima do polazišnih točaka. Automobilima i

Prugu opisuju sljedeći brojčani podaci:

Dužina pruge: 123,1 km
 Širina tračnica: 760 mm
 Broj željezničkih postaja: 35
 Najniža točka: 2 m n.v. (Trst, Kopar)
 Najviša točka: 293 m n.v. (Grožnjan)
 Zavoji: 604
 Tuneli: 9
 Mostovi: 11
 Vijadukti: 6
 Prosječna brzina vlaka: 25 km/h
 Najveća brzina vlaka: 31 km/h
 Duljina vagona: 8,5 m
 Broj sjedala u vagonu: 30
 Trajanje putovanja od Trsta do Poreča: 6-7 h
 Početak izgradnje: 1900
 Otvaranje pruge: 1902
 Posljednja vožnja vlaka: 31/08/1935

drugim motornim vozilima je vožnja trasom dozvoljena samo u iznimnim slučajevima zbog pružanja hitne pomoći. Što god da se desi, nećete se izgubiti. Možda samo trenutno zalutati i sresti poneku životinju; srnu, jelena, divlju svinju sa cijelom obitelji itd... no, ne morate se bojati jer se životinje mnogo više plaše nas pa će ubrzo pobjeći. Iskreno, ne volim vidjeti zmiju niti na TV-ekranu, a kamoli u prirodi, pa moram upozoriti da ih ima u proljeće i ljeti što navodi na zaključak da je bolje izbjegavati Parenzanu za velikih vrućina. Svo ovo vrijeme pandemije najradije i najčešće sam prijateljevao s Parenzanom. Postali smo nerazdvojni, a veoma često me znala obradovati svojim darovima iz prirode. Malo sam ljubomoran jer vidim da daje povoda i drugima. Kao

svaka ljepotica i ona voli imati puno udvarača. Ne preostaje vam drugo nego da je upoznate i pokušate osvojiti.

Sretno!

Saznajte o Parenzani više putem web stranice www.parenzana.net ili FB profila „Parenzana“

DRAVSKA DOLINA

Oprostite mi, vi planine zelene,
oprostite što ne umjeh zavoljeti
vaš beskraj i vaše tajne skrivene.

Oprostite mi što, vama usprkos,
još sanjam sjaj starih zvonika
i zlato uspavanih vinograda.
Što još osjećam opoj grude crvene.

Oprosti mi, zelena rijeko,
što previdjeh tvoju divlju ljepotu
i ne umjeh uživati u igri labudova.
Što ne stadoh na tvoju obalu
i ne poigrah se kapljicama.
Što okretah glavu od tvoje ljepote
da ti srcem ne pripadnem.

Oprosti mi što, tebi usprkos,
još sanjam plavetnilo beskraja
i igru delfina na ružičastom obzoru,
još sanjam šum školjki
i udaranje valova o bijelo stijenje.

Oprosti mi, Dravska dolino,
što napuštam te, ne osvrnuvši se,
a da te nikada zapravo ni vidjela nisam,
a da te nikada zapravo ni osjetila nisam.

Gordana Štrković-Tomaško

9.

**Sabor
hrvaške
kulture v
Sloveniji
*Maribor***

23. 10. 2021. ob 10:00 uri
VETRINJSKI DVOR - ATRIJ

Organizatorji:

ZVEZA HRVATSKIH DRUŠTEV V SLOVENIJI

HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO MARIBOR

KULTURNO DRUŠTVO MATICA HRVATSKA MARIBOR